

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Första kammaren.

Nr 18.

Onsdagen den 16 mars e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 4.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för upprätthållande av departementets verksamhet anvisa å extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 19,800 kronor.

*Anslag till
en andre
kanslisekre-
terare å so-
cialdeparte-
mentets fat-
tighvårdsbyrå.*

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på angivna skäl hemställt, att riksdagen måtte för upprätthållande av departementets verksamhet å extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 13,700 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *S. H. Kvarnzelius*, *H. M. Bäckström*, *C. G. Ekman*, *A. Pers*, *J. Nilsson* i Malmö, *J. Jönsson* i Revinge och *S. Bengtsson* i Norup, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen utvisade, och att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för upprätthållande av departementets verksamhet å extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 17,800 kronor.

Herr von Koch: Herr talman, mina herrar! Då den föreliggande frågan mycket nära berör min verksamhet såsom chef för fattighvårdsbyrån i socialdepartementet, har jag trott, att det skulle vara lämpligt att här lämna några upplysningar, varför denna fråga har kommit fram.

Jag ber då herrarna vara vänliga att erinra sig, att år 1918 beslu-

*Anslag till
en andre
kanslisekre-
terare å so-
cialdeparte-
mentets fat-
tigvårdsbyrå.
(Forts.)*

tades att upprätta en fattigvårdsbyrå inom socialdepartementet. En av denna byrås viktigaste uppgifter var att bilda ett statsorgan för upplysning och samarbete mellan alla dem, som i större eller mindre mån sysselsätta sig med fattigvårdens ordnande, icke allenast våra 2,500 kommuner, utan även landsting och länsstyrelser, socialstyrelsen, pensionsstyrelsen o. s. v. Denna byrå skulle även vara en samlingsplats för de nio konsulenter, som verka i olika delar av landet. Där skulle även beredas sådana frågor som granskning av ritningar till ålderdomshem, svar skulle lämnas på olika frågor rörande tolkning av fattigvårdslagen, och därifrån skulle även utövas en rådgivande verksamhet för tillskapandet av de s. k. arbetshemmen, som vi senare i dag få taga under behandling. Med ett ord: byråns verksamhet skulle avse att underlätta genomförandet av den nya fattigvårdslagen med dess många reformer. Det är ganska naturligt, att denna del av verksamheten betydligt utvecklats under de sista åren. Jag kan sålunda nämna, att antalet tjänsteärenden, som föranlett skrivelser från departementet i dessa frågor, ökats med ungefär 60 % under det senaste året jämfört med det näst föregående.

Emellertid är det icke med avseende å denna del av byråns verksamhet, som någon framställning gjorts angående nya eller förändrade arbetskrafter, utan det är helt och hållet beträffande den andra grenen, den som jag skulle vilja kalla den juridiska grenen av fattigvårdsbyråns verksamhet. När nämligen denna byrå kom till, överflyttades till densamma en hel del ärenden, fattigvårdsmål, som förut handlagts i jordbruksdepartementet. Det har nu visat sig, kanske klarare nu än när man inrättade byrån, att en hel del av dessa ärenden äro av ganska invecklad lagteknisk och juridisk karaktär. Det gäller bland annat en så ömtålig och svår fråga som hemsändning av fattiga personer, som tillhöra utlandet. Det gäller sålunda att avgöra, över huvud om dessa personer skola hemsändas, och under vilka villkor detta skall ske, och det svåra i detta arbete är, att det icke finnes några fullständiga bestämmelser, som utan vidare kunna följas i varje fall, utan att man får handla enligt gammal praxis, och att bestämmelserna äro olika i olika länder.

En annan svår fråga, som där måste behandlas, är tillämpningen av den bekanta fattigvårdskonventionen mellan Sverige, Norge och Danmark. Denna konvention kräver onekligen för sin tillämpning en juridiskt bildad person. Ärendena bli föremål för korrespondens med myndigheterna i Danmark och Norge, och i vissa fall kunna till och med diplomatiska förhandlingar bli av nöden för att klargöra vissa prejudicerande fall, vilka prejudikat sedermera kanske under en lång framtid bliva gällande såsom regler ifråga om ersättning för lämnat understöd. Det är vidare en hel del andra frågor, som åsamka statsverket betydelsefulla kostnader. Jag kan exempelvis nämna, att av de 700,000 kronor, som äro anslagna under rubriken "Fattigvården i allmänhet", utanordnas icke mindre än 250,000 kronor av Kungl. Maj:t på föredragning av fattigvårdsbyrån. Det är naturligt, att alla dessa ärenden måste bli före-

mål för en synnerligen noggrann prövning och att ett eller annat be-
 gånget misstag eller en mindre noggrann granskning naturligtvis skulle
 åsamka statsverket betydande utgifter.

Det har nu under de år som gått visat sig, att det är förenat med
 stora olägenheter, att den förberedande behandlingen av alla dessa del-
 vis invecklade juridiska frågor handhaves av en amanuens, som har
 tjänstgöring även på annat håll och som naturligtvis på grund av sin
 mindre fasta ställning försöker skaffa sig en annan, bättre anställning.
 Under de tvenne år, som byrån existerat, har man måst använda flera
 olika amanuenser, den ena efter den andra har slutat för att få någon
 bättre befattning, och det har visat sig vara svårt för de nytillkomna
 att hastigt sätta sig in i denna jämförelsevis ganska invecklade lagstift-
 ning och bli tillräckligt tränade för att kunna fullt bedöma dessa frå-
 gor. Det är detta som har givit anledning till framställningen att i
 stället för den amanuens, som hittills utträttat detta arbete, skulle an-
 ställas en andre kanslisekreterare, vilken skulle få en mera fast anställ-
 ning och därigenom kanske stanna kvar längre på platsen och framför
 allt bli mera tränad och kompetent att behandla dessa frågor. Det är
 visserligen sant, att kostnaden för statsverket härigenom skulle bli nå-
 got större, men å andra sidan tror jag, att man med fog kan säga — det
 är åtminstone min uppriktiga åsikt — att statens ekonomiska intressen
 skulle på detta sätt bli bättre bevakade, och att det i längden skulle
 vara till förmån för staten.

Jag vill sluta denna korta redogörelse med att säga, att jag för min
 del lika mycket som någon annan beaktar nödvändigheten i dessa tider
 av att spara och detta icke minst ifråga om statens tjänster, men då
 jag har funnit, att den nuvarande anordningen, som tillämpats under
 några år på prov, icke varit fördelaktig för staten, och att den borde
 ändras, har jag ansett det vara en plikt att göra framställning till depar-
 tementschefen med anhållan om vidtagande av en annan anordning.

Detta är, herr talman, anledningen till att denna fråga har blivit
 framlagd, först för regeringen och sedan för riksdagen.

Herr Nilsson, Johan, i Skottlandshus: Herr greve och tal-
 man! Den siste ärade talaren framställde intet yrkande, men jag för-
 modar, att det längre fram i debatten kommer att framställas yrkande
 om bifall till reservationen. Jag skall därför tillåta mig att här för-
 svara utskottets ställning i denna fråga.

Det är ju så, att man i allmänhet har den uppfattningen, att stats-
 tjänstemännens antal ökas i en oroväckande grad år för år, och att man
 bör se till att denna ökning icke går i ett hastigare tempo än som är
 absolut nödvändigt, särskilt i dessa tider, när all sparsamhet bör iakt-
 tagas.

Den siste ärade talaren, som ju särskilt väl känner till detta ärende,
 har nu framfört en motivering, som kan synas rätt så stark, för att man
 här skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag, men om man ser till den

*Anslag till
 en andre
 kanslisekre-
 terare å so-
 cialdeparte-
 mentets fat-
 tighetsbyrå.
 (Forts.)*

Anslag till
en andre
kanslisekre-
terare å so-
cialdeparte-
mentets fat-
tighedsbyrå.
(Forts.)

kungl. propositionen och uteslutande håller sig till denna, vill jag säga, att där hava icke framförts några egentliga skäl för att denna tjänst skulle vara erforderlig. Det säges visserligen, att det händer, att byråchefen och den tjänsteman, som står närmast under honom, en förste kanslisekreterare, båda på en gång kunna vara frånvarande från byrån på tjänsteresor, och därför vore det angeläget att man finge ytterligare en tjänsteman med högre kvalifikationer, som vid sådana tillfällen kunde vara närvarande å byrån. Men jag förmenar, att arbetet dock icke är värre, än det kan ordnas så, att en av de nuvarande tjänstemännen kan vara tillstädes på byrån och att man försöker ställa det så, att de icke resa bort båda på en gång. Om man får en tredje tjänsteman, kan det ju för övrigt kanske hända, att även han reser bort på samma gång som de andra, och då kommer man ju i samma predikament.

Vidare har det sagts, att det behövs en tjänsteman med juridisk utbildning, och det säges tydligt ifrån, att de nuvarande innehavarna av såväl kansliråds- som förste kanslisekreterarebefattningarna å byrån äro i saknad av sådan utbildning. Vi hava i utskottet förmenat, att man väl, när man tillsatte dessa befattningar, borde haft reda på att juridisk utbildning vore erforderlig och att man sålunda borde hava tillsett, att personer, som fyllt denna kvalifikation, hade satts på de platser det här är fråga om.

Vidare förhåller det sig så, att denna byrå icke varit i funktion mer än två år, och det torde väl icke vara lämpligt, att man, innan man vunnit tillräcklig erfarenhet, gör en utbyggnad på denna organisation, som är så nyligen fastställd.

Vidare torde det vara klart, att detta arbete har varit mest krävande i början, då tjänstemännen till stor del varit upptagna av instruktionskurser och handledningsarbete för konsulenter ute i landet. Det har synts utskottets majoritet, att man åtminstone borde hava någon längre erfarenhet, innan man går att utöka tjänstemannakåren vid en nyupprättad organisation som den här föreliggande.

Jag tror sålunda, att det finns goda skäl för kammaren att här gå fram med viss försiktighet och icke onödigtvis utöka denna organisation med en befattning, som kanske i framtiden icke visar sig vara till fullo erforderlig. Jag ber därför att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag ber att i korthet få yrka bifall till den vid utskottets betänkande i denna punkt fogade reservationen.

Jag var i likhet med den siste ärade talaren först inne på den tanken, att man kanske skulle kunna underlåta att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt och att man tills vidare skulle kunna nöja sig med den amanuens, som man hade på byrån i fråga. Men ju mera jag försökte studera mig in i ärendet, dess mera blev det uppenbart för mig, att det på denna punkt såsom ärendet låg vore en synnerligen

klen ekonomi att fortfarande bibehålla endast denna amanuens. Då kravet på utökning, såsom den siste talaren påpekade, ju icke innebar annat än att amanuensen skulle ersättas med den billigaste ordinarie tjänsteman, som kunde ifrågakomma, en andre kanslisekreterare, då man emellertid därmed kunde betrygga kontinuiteten vid dessa ärendens behandling, då det för kommunerna, som ofta rådfråga sig med byrån, borde vara av stort intresse, att man hade en vid byrån mera stadigt fästad tjänsteman att under alla förhållanden vända sig till, och då det för övrigt var uppenbart, att man här behövde den juridiska utbildning, som endast kan garanteras genom att man skapar en ordinarie befattning, fann jag för min del, att just de ekonomiska skälen i detta fall tala för bifall till reservationen. Jämväl denna innebär en prutning på Kungl. Maj:ts förslag. Reservationen innebär sålunda, att önskan om att bibehålla amanuensen icke tillmötesgår. Man har också uppskjutit omläggningen till den 1 januari 1922 och därigenom undgått det anslag på tilläggsstaten, som den kungl. propositionen upptog.

Enär sålunda jämväl reservanterna förfarit med största möjliga sparsamhet och då ett obestriddigt intresse blir tillgodosett genom ett beslut i enlighet med reservationen, tillåter jag mig, herr greve och talman, att yrka bifall till denna.

Herr statsrådet Elmquist: Herr talman, mina herrar! Till en början må det kanske tillåtas mig att även i denna kammare uttrycka min synnerliga tacksamhet till statsutskottet för den stora välvilja, som i allt väsentligt har kommit huvudtiteln till del vid utskottets behandling av densamma. Ehuru jag visserligen gärna skulle hava önskat, att utskottet ännu i några punkter kunnat förorda bifall helt eller delvis till vad Kungl. Maj:t föreslagit, skall jag under den följande debatten endast i någon av dessa punkter besvara kammaren med att något närmare utveckla utöver vad som redan i propositionen förekommer de skäl, som synas mig hava bort tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Vad den här föreliggande punkten beträffar kan jag efter den förste talarens anförande fatta mig tämligen kort. Jag ber emellertid att få ytterligare stryka under, att vad som alldeles särskilt har klargjort för mig nödvändigheten att redan nu framkomma med detta förslag har varit den svårighet, som förefinnes här liksom på en del andra fackbyråer, där chefen och hans närmaste man äro fackmän, att behålla den juridiska arbetskraft som erfordras, med mindre man verkligen får en ordinarie befattning för den så kvalificerade arbetskraften. Det är nu visserligen sant, att man kan hjälpa sig fram med amanuenser, men det har ju den olägenheten med sig, att en sådan amanuens, som näppe- ligen kan vinna sin befordran inom fackbyrån ifråga och naturligtvis önskar att så fort som möjligt vinna befordran, snart nog övergår till något annat arbetsområde. När det då är ett specialområde, som detta, där en sådan juridisk tjänsteman först så småningom blir förtrogen

Anslag till
en andre
kanslisekre-
terare å so-
cialdeparte-
mentets fat-
tigningsbyrå.
(Forts.)

Anslag till
en andre
kanslisekre-
terare å so-
cialdeparte-
mentets fat-
tiguårdsbyrå.
(Forts.)

med de säregna ärendena, är det för arbetet inom verket ifråga synnerligen obekvämt med de täta ombyten, som förekomma. Jag tror också, att det ur statens synpunkt icke är verklig sparsamhet att på detta sätt öva upp personal för att, när den är fullt färdig att fylla sin uppgift, låta den gå åt annat håll.

Jag beklagar, att herr Nilsson i Skottlandshus nog kan hava ett visst fog för sin erinran, att förslaget är väl knapphändigt motiverat i propositionen. Jag vill dock understryka vad kanslirådet von Koch här redan framhållit, att arbetsbördan på byrån ökats. Jag har blivit bestämt övertygad om att det föreligger ett verkligt behov av denna befattning. Trots att även jag varit mycket starkt medveten om nödvändigheten att iakttaga största begränsning av utgifterna, särskilt när det gäller nya befattningar, har jag ansett det vara min plikt att framföra förslaget sådant det nu framkommit.

Då här sagts, att om riksdagen haft detta behov klart för sig från början, hade det riktigaste varit, att man hade sett till, att en av de båda ordinarie befattningarna kommit att besättas med en jurist. Jag är icke så alldeles övertygad därom. Jag tror, att på ett sådant verksamhetsområde som detta icke endast vid starten, då visserligen arbetsbördan är särskilt tung — jag tror, för övrigt, att i detta fall starten nog får lov att anses omfatta icke endast ett eller annat år, utan kanske ett eller annat årtionde — det är av alldeles särskild vikt, såsom arbetet där är ordnat, med arbete icke endast på byrån utan även ute i orterna, att såväl chefen som också hans närmaste man, såsom nu är fallet, äro synnerligen skickliga och erfarna fackmän på det viktiga området de fått sig anförtrött.

Jag ber, mina herrar, att få hemställa om det ändå icke skulle kunna vara möjligt för kammaren att biträda det förslag, som här reservationsvis blivit framfört, genom vilket man ju skjuter upp befattningens inrättande, såsom herr Ekman redan påpekat, till den 1 januari nästa år och samtidigt spar in det amanuensarvode, som i propositionen förutsatts skola bevaras, icke för byrån men för departementet, på grund av de nya arbetsuppgifter, som efter hand där påkalla ökade arbetskrafter.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den förevarande punkten hemställt och vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid punkten avgivna reservationen, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid statsutskottets utlåtande nr 5 punkten 4 avgivna reservation, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;
Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Anslag till
en andre
kanslisekre-
terare å so-
cialdeparte-
mentets fat-
tighårdsbyrå.
(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 32;
Nej — 38.

Punkten 5.
Lades till handlingarna.

Punkterna 6—14.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.
Lades till handlingarna.

Punkterna 16—21.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.
Lades till handlingarna.

Punkterna 23—26.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.
Lades till handlingarna.

Punkterna 28—32.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33.
Lades till handlingarna.

Punkterna 34—38.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till beredande av stats- Statsbidrag
bidrag, enligt i statsrådsprotokollet angivna grunder, till uppförande till anskaf-
eller inrättande av i lagen om fattighården avsedda arbetshem å extra fande av ar-
stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag av 100,000 kronor. betshem.

*Statsbidrag
till anskaf-
fande av ar-
betshem.
(Forts.)*

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte till beredande av statsbidrag till uppförande eller inrättande av i lagen om fattigvården avsedda arbetshem å extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag av 80,000 kronor, att utgå enligt de grunder, utskottet förordat.

Herr von Hofsten: Herr talman, mina herrar! Utskottet har i den föreliggande punkten nedprutat det av Kungl. Maj:t föreslagna statsbidraget till arbetshem, beträffande nya byggnader från föreslagna 2,500 kronor till 2,000 kronor och beträffande äldre byggnader, som inredas till arbetshem, från föreslagna 2,000 kronor till 1,500 kronor, allt per plats. Denna nedprutning innebär således ett ökat krav på landstingen, då från deras sida den brist, som sålunda uppstår, måste fyllas.

Departementschefen anger i motiveringen till denna punkt i statsverkspropositionen, att dessa arbetshem skulle med avseende på kostnaderna kunna jämsättas med epidemisjukhus, ifråga om vilka riksdagen under föregående år lämnat ett statsbidrag per plats av 2,500 kronor. Principen är ju, att statsbidraget skall räcka till hälften av den verkliga kostnaden för platsens upprättande. Även om man utgår från att kostnaden för plats på epidemisjukhus bör ställas något högre eller till 8,000 à 10,000 kronor under det att varje plats å arbetshem torde böra beräknas till minst 6 à 7,000 kronor, torde i varje fall det av Kungl. Maj:t nu föreslagna beloppet eller 2,500 respektive 2,000 kronor icke räcka till hälften av kostnaden. Man kan ju möjligen ha rätt att tycka, att med hänsyn till de ofantligt ökade krav, som år från år ställas på landstingens stat, därigenom att rena statsändamål under senare åren överflyttats på landstingens budget, det skulle kunna vara berättigat att förvänta förståelse i någon grad för landstingens hårt tryckta ekonomi.

Utskottet har såsom skäl för sin minskning av anslaget endast anført, att utskottet anser, att det bör vara tillfyllest. Nu skulle man våga säga, att det av utskottet angivna beloppet, 80,000 kronor, såsom förslagsanslag i varje fall torde vara tillräckligt för år 1922. Det är ju nämligen så, att dessa arbetshem icke behöva vara färdigbyggda förr än år 1929, och det torde vara ganska sannolikt, att endast ett fåtal landsting under de närmaste åren uppföra dessa arbetshem med de stora krav som i övrigt äro ställda på dem. Jag är därför för min del fullkomligt övertygad om att förslagsanslaget på 80,000 kronor i varje fall skulle räcka, så att kammaren alltså icke i detta fall behöfde öka totalbeloppet.

Det yrkande, som jag kommer att framställa, har redan bifallits av andra kammaren, och jag tillåter mig att lägga dem, som intressera sig för landstingens hårt tryckta ekonomi, på hjärtat att biträda detsamma. Det torde då tarvas någon ändring även i motiveringen för att bringa den i överensstämmelse med klämman, och jag tillåter mig därför föreslå att motiveringen må få följande lydelse: "Vid prövning av Kungl. Maj:ts under förevarande punkt gjorda framställning har utskottet funnit sig kunna biträda de av departementschefen förordade villkoren för

åtnjutande av det statsbidrag, varom här är fråga. Beträffande det av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet anser utskottet detta belopp kunna något begränsas; och får utskottet föreslå, att detsamma nedsättes med 20,000 kronor." Själva hemställan skulle därefter lyda: "att riksdagen må till beredande av statsbidrag till uppförande eller inrättande av i lagen om fattigvården avsedda arbetshem å extra stat för år 1922 anvisa ett förslägsanslag av 80,000 kronor, att utgå enligt de i statsrådsprotokollet vid punkt 51 uti bilagan till statsverkspropositionen beträffande femte huvudtiteln angivna grunder." Detta yrkande har som sagt bifallits av andra kammaren.

*Statsbidrag
till anskaf-
fande av ar-
betshem.
(Forts.)*

Herr Ekman, Carl Gustaf: Den föregående ärade talaren åberopade såsom skäl för det ändringsyrkande han framställde, att till epidemisjukhusen utgår ett bidrag av 2,500 kr. Ja, det var ju så, att när den saken beslöts så bestämdes det att 2,500 kr. skulle utgå för epidemisjukhus, *vars byggande påbörjats efter den 1 januari 1916* med hänsyn till de rådande höga byggnadskostnaderna, men att statsbidrag eljest skulle utgå med endast 1,000 kr. pr sängplats. Det förefaller, som om den ärade talaren också kunnat meddela, att statsbidraget till tuberkulossjukhus utgår med hälften av byggnadskostnaderna *eller högst 2,000 kr.*, således i fall av nybyggnad just det belopp som utskottet nu förordar för arbetshemmen. Det är ju dock så, att riksdagen gång på gång haft anledning att understryka nödvändigheten av att, när man bygger och ordnar i sådana fall, där staten är bidragsgivare, man försöker ordna och bygga så billigt som möjligt. Jag tror det finns anledning för staten och riksdagen att understryka den synpunkten även när det gäller arbetshemmen. Man får väl ändå säga, att om statsbidraget till ett tuberkulossjukhus kan begränsas till högst 2,000 kr. bör också bidraget till ett arbetshem kunna bestämmas till samma belopp. Om det skall vara skillnad i bidrag i dessa båda fall synes det rimligare, att den går i den riktningen, att till tuberkulossjukhusen utgå högre belopp och till arbetshemmen lägre. Det vore såvitt jag förstår mera motiverat.

Nu är det sant, att andra kammaren med några rösters majoritet beslutat bifalla ett yrkande lika med det som den föregående ärade talaren framställde. Det förefaller mig dock, som om det då funnes så mycket större anledning för denna kammare att följa utskottet. Om så sker, kan jag tänka mig, att såsom sammanjämningsbeslut framgår det, som Kungl. Maj:t föreslagit beträffande nybyggnader, men det utskottet föreslagit, d. v. s. en begränsning till 1,500 kr., när det gäller ändring av en gammal byggnad eller inköp av en gammal gård. Jag tror att i senare fallet bör 1,500 kr. pr plats under alla omständigheter väl räcka. Det förefaller mig således, som det i detta ögonblick funnes alla skäl för kammaren att bifalla utskottets hemställan, varför jag tillåter mig att yrka bifall till densamma.

*Statsbidrag
till anskaf-
fande av ar-
betshem.
(Forts.)*

Herr Svensson, Carl Emil: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att för min del få livligt understryka de synpunkter, som anfördes av herr von Hofsten, och även livligt instämma i det yrkande han gjorde. Jag är övertygad, att om över huvud landstingen skola ha möjlighet att uppfylla den nybyggnadsskyldighet av olika slag, som på grund av riksdagens beslut under senare åren nu kommit att påvila dem, så måste de få ett kraftigt stöd och ett kraftigt tillskott av statsmedel. Även med de belopp, som här äro ifrågasatta i den kungliga propositionen och som avses skola utgå enligt herr von Hofstens yrkande, komma säkerligen icke landstingen att få ens tredjedelen av sina byggnadskostnader ersatta av statsmedel, försåvitt detta byggnadsarbete skall äga rum under den närmaste tiden och inom den tid, som landstingen enligt riksdagens beslut äro skyldiga att åstadkomma dessa arbetshem.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till herr von Hofstens förslag.

Herr Kvarnzelius: Såsom representant för ett landstingsområde även jag, borde jag givetvis förena mig med det yrkande, som gjorts av herr von Hofsten, men jag anser mig i alla fall pliktig att stödja det förslag, vartill utskottet kommit. Jag har nämligen den uppfattningen, att även om man kan säga att landstingen ha ganska svårt att reda sig med alla de nya uppgifter, som ålagts dem, så går det dock icke an att bara fordra, att staten skall träda emellan. Det är ju här fråga om en angelägenhet, som förut ålegat den enskilda kommunen, men som nu överflyttats till den större kommunen, landstingsområdet, och det förefaller mig därför, som om man tillgodoser rimliga krav och anspråk, om man sträcker sig så långt, som statsutskottets förslag här innebär. Jag vill stryka under vad herr Ekman anförde, att här ju endast gäller arbetshem, och man kan väl ändå icke ställa så höga pretentioner på dessas utrustning på något sätt som exempelvis på epidemisjukhusens. Då det dock är meningen, att man skall lämna intill halva kostnaden, betyder detta, att varje sängplats skulle belöpa sig till 5,000 kr. Visserligen äro byggnadskostnaderna rätt höga, men nog förefaller det mig, som om man också ställde pretentionerna högt, då man utgår ifrån att varje sängplats på dessa arbetshem skulle kosta 5,000 kr. Säkerligen skulle man kunna anordna arbetshemmen så, att kostnaderna hållas betydligt lägre, ty det är ju icke meningen att jord och dylikt skall ingå i denna kostnad, utan blott själva byggnaden. I många fall torde det också komma att inträffa, att vederbörande landsting köper och bygger om t. ex. en gammal fattiggård, och att förvärva en sådan blir naturligtvis betydligt billigare än att uppföra en ny byggnad. Ur den synpunkten tyckes det mig, att även om en nybyggnad bör draga något högre statsbidrag, så bör å andra sidan detta bidrag, när det gäller att förvärva en gammal byggnad, kunna reduceras ännu något mera än som utskottet föreslagit.

Det är visserligen lätt och bekvämt att låta staten betala, men staten är ju också svenska folket och det måste skaffas tackning även för sta-

tens utgifter. Jag menar därför, att när man behandlar ärenden som detta, skall man icke tänka på om man representerar ett landstingsområde eller någonting annat, utan se till vad som är rätt och billigt. Och i det här fallet förefaller det mig, som om man vore tillräckligt generös och tar tillräcklig hänsyn till de faktiska förhållandena, om man följer utskottets förslag, vilket jag skall tillåta mig att yrka bifall till.

*Statsbidrag
till anskaf-
fande av ar-
betshem.
(Forts.)*

Herr Rosén: Jag vill, som den siste ärade talaren sade, se på vad som är rätt och billigt, och då vill jag se på det ur den synpunkten, huruvida det icke kan vara lämpligt att utjämna kostnaderna för hela landet. Jag representerar det sedan många år hårdast skattetyngda landstingsområdet i riket. Vi äro nu uppe i en skattebörd av 3 kronor utom marklösen för järnvägar och dylikt, och skattebördan ökas år från år. Jag förstår inte, hur vi i vårt landstingsområde skola kunna reda oss i fortsättningen med alla de nya uppgifter, som påläggas detta landsting.

Herr Ekman åberopade som ett skäl för att man skulle bestämma en låg summa, att staten icke betalade mer än 2,000 kronor för varje vårdplats på tuberkulossjukhusen. Ja, det tycker jag icke är något starkt skäl, då varje sängplats på tuberkulossjukhusen numera kostar 15,000 kronor och ett fattigt landsting alltså får betala 13,000 kronor, medan staten betalar allenast 2,000 kronor. Detta är faktiskt förhållandet. I fjol eller i förfjol förelåg här i riksdagen ett förslag om tillbyggnad av ett sinnessjukhus, och där gick varje plats på 17,000 kronor. Det synes därför icke vara så förfärligt oproportionerligt, om till bidrag pr sängplats på arbetshemmen skulle utgå det belopp, Kungl. Maj:t föreslagit. Det är ju mycket bra, om man kan uppföra arbetshem för det pris, som utskottet ifrågasätter, men jag undrar, om vederbörande skulle godkänna ett sådant arbetshem.

Jag ber att få instämma i det yrkande, som gjorts av herr von Hofsten.

Herr von Koch: För några månader sedan voro här i huvudstaden samlade representanter för så gott som alla våra landsting till en konferens, där bland annat arbetshemsfrågan dryftades. Det visade sig då, att bland alla förefanns ett mycket livligt intresse för den här frågans snara lösning, men samtidigt framgick, att man hesiterade ganska betydligt inför de stora kostnader och de många uppgifter, som för närvarande påvila och tynga landstingen. Man räknade upp alla de uppgifter, som lagts på landstingen, och frågade sig, hur det skulle gå att lösa dem alla. Man framhöll också mycket starkt, att om detta skulle kunna ske under den närmaste tiden, fick staten icke vara för njugg utan ganska frikostig med sina anslag. Särskilt framhöllos de stora kostnader, som beräknades för dessa arbetshems tillkomst. Det är ju svårt att jämföra arbetshemmen med exempelvis tuberkulossjukhus eller epidemisjukhus. Men det är tydligt att även arbetshemmen

*Statsbidrag
till anskaf-
fande av ar-
betshem.
(Forts.)*

komma att ställa sig dyra. Det behöves nämligen vid arbetshemmen särskilda åtgärder, som icke alla ha avseende på de egentliga byggnads-kostnaderna. Det behövs exempelvis åtgärder i bevakningssyfte, då det ju i alla fall är meningen att hålla kvar de personer, som där äro intagna mot deras vilja. Vidare krävas arbetslokaler, då avsikten ju i främsta rummet är att hålla de intagna personerna till ett ordentligt arbete och ge dem arbetslust och arbetsförmåga. Och slutligen är det alldeles nödvändigt för dessa hem att förfoga över betydande jord-arealer, där man kan sysselsätta de intagna. Detta ingår icke i den ersättning, man kan fordra från staten, utan för inköpande av dessa egendommar måste naturligtvis landstingen nedlägga betydande kostnader.

Jag tror således, att det ur dessa synpunkter vore lämpligt och synnerligen lyckligt, om riksdagen ville gå med på det högre anslaget, som innefattas i den kungliga propositionen, ty det skulle verka i allra högsta grad stimulerande på landstingen att snart genomföra denna sak. Och jag ber, mina herrar, att få erinra er om att frågan om arbetshemmen är en grundsten i hela den stora fattigvårdsreform, som genomfördes för några år sedan. Staten åtog sig där icke några stora utgifter beträffande kommunernas fattigvård men ställde i utsikt att hjälpa till med arbetshemsfrågan. Där skulle man först och främst ta hand om de försumliga försörjarna, dem som icke vilja göra rätt för sig, för att tvinga dem att på ett tillfredsställande sätt uppfylla sina försörjningsplikter. Jag kan säga, att erfarenheterna från de provisoriska arbetshem, som redan upprättats i några av våra storstäder, visa, att man lyckats över förväntan väl i detta avseende.

Den andra uppgiften var att från våra fattigvårdsanstalter utsöndra de besvärliga och bråkiga individer, som göra livet outhärdligt inom dessa anstalter, och föra dem över till arbetshemmen. Det behövs bara en sådan person på en fattigvårdsanstalt för att han skall störa trevnaden för alla de andra. Det var dessa synpunkter, som ledde till beslutet om arbetshemmen vid 1918 års stora fattigvårdsreform, och tanken var, att dessa hem snart skulle komma till stånd och inrättas på lämpligaste sätt. När man nu hör från landstingen, att deras intresse är vaket, och att de gärna vilja försöka på ett verksamt sätt bidra till reformens genomförande, tror jag, att det vore klokt och riktigt av staten att lämna ett så pass stort anslag, att icke blott reformens genomförande över huvud taget möjliggjordes, utan även landstingen stimulerades att göra vad på dem ankommer så snart som möjligt.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord på det livligaste få tillstyrka bifall till herr von Hofstens förslag.

Herr Nilsson, Johan, i Skottlandshus: Ja, denna huvudtitel innehåller ju ett flertal anslag av samma natur som det nu ifrågavarande, och även dessa ha under kristiden höjts högst väsentligt. Man har måst följa med dyrtidens gång och öka på dessa anslag från statens sida

• undan för undan, så att de kommit upp till en ganska hög nivå. Nu försöker man ju dock så småningom komma tillbaka till normala tider och bör väl då förfara på samma sätt med detta anslag som med övriga, d. v. s. söka rätta till det efter tidsförhållandena och de priser, som för närvarande råda. Då statsverkspropositionen utarbetades för ungefär ett halvt år sedan — jag förmodar det är så lång tid sedan — gjordes kanske kalkylerna för dessa arbetshem upp efter då gällande priser, men om man jämför de priser, vi nu ha, med dem för ett halvt år sedan, tror jag, att det verkliga tillskottet blir proportionsvis detsamma, även om man sänker Kungl. Maj:ts förslag med 500 kronor per vårdplats. Så stort kan man nog säga att prisfallet varit på byggnadsområdet.

*Statsbidrag
till anskaf-
fande av ar-
betshem.
(Forts.)*

Vid kristidens början utgick till tuberkulossjukhus i statsanslag endast 1,000 kronor per vårdplats. Detta har sedan höjts upp till 2,000 kronor. Och för epidemisjukhus fastställdes, som här är nämnt, föregående år 2,500 kronor. Nu har man utgått ifrån att det skulle vara likställighet med epidemisjukhusen, men det torde icke vara någon tvekan om att dessa arbetshem kunna ordnas på ett helt annat sätt än sjukhusen. De kunna icke ha så stora pretentioner i avseende på anordningar som sjukhus av ena eller andra slaget.

Nu kan det ju tyckas, att då dessa pengar i alla fall skola utgå, det gör detsamma om de tagas av landstingsskatten eller av kronoskatten. Det förhåller sig emellertid som bekant så, att verkställigheten ligger hos ortsmyndigheterna. Det är landstingen som skola ombesörja att dessa anstalter bli uppförda, och de skola vaka över att detta sker på ett så praktiskt och, vad som är nödvändigt i dessa tider, så billigt sätt som möjligt. Om statsanslaget är alltför stort, kan däri ligga en frestelse att icke tillräckligt vaka över den sparsamhet som så väl behöves. Jag tror, att det är nödvändigt att så försiktigt avväga anslagen till de olika ändamålen, att de icke komma att stå i orimlig proportion till de utgifter, som vederbörande ortsmyndigheter, i detta fall landstingen, själva ha att stå för. Och utskottsförslaget torde härutinnan utgöra en lämplig avvägning, varför jag yrkar bifall till detsamma.

Herr Lindqvist: Även jag tillhör dem, som förstå, att man icke bör belasta kommuner och landsting med för stora kostnader, men jag kan icke dela den uppfattningen, att man i sådana fall som detta behöver använda ett byggnadssätt med samma kostnader som ifråga om sjukhus och liknande anstalter. Jag tillhör också dem, som med stor glädje och livlig erkänsla tog emot underrättelsen om en lagstiftning, som innebar möjlighet för kommunerna att anordna arbetshem, men jag har en känsla, som säkerligen herr von Koch giver mig rätt uti, att denna lagstiftning i och för sig har ett oändligt stort värde, som till och med i vissa fall är större än vad som kan lämnas i form av pengar. Blotta tillvaron av hotet med ett arbetshem, dit man kan skicka personer, som icke göra sin skyldighet mot dem de skola försörja eller på annat sätt äro omöjliga, har åtminstone i städerna, och jag tror även på lands-

*Statsbidrag
till anskaf-
fande av ar-
betshem.
(Forts.)*

bygden, verkat därhän, att det icke är så stor frekvens på dessa anstalter. I Stockholm t. ex. trodde man alldeles säkert, att när en sådan här lagstiftning kom till stånd, man skulle få skörda in ett mycket stort notvarp till dessa hem, men sedan lagstiftningen kom, har det visat sig en avsevärd förbättring i dessa förhållanden. Man iakttog laga former för att slippa komma till arbetshemmen. Jag tror därför, att man icke bör tänka sig, att dessa arbetshem skola behöva utläggas i den storlek man här talat om. Jorden är heller icke fråga om, utan endast om byggnaderna, och jag tror icke, att man behöver befara, att det skall behövas stora byggnader, rymmande t. ex. 500 à 1,000 stycken; det tror jag visst icke blir behöfvligt. Dessutom vill jag erinra om att, såsom man vet, landstingen kunna slå sig tillsamman för att få gemensamma arbetshem, och härav torde också många landsting komma att begagna sig. Jag vet åtminstone, att några anhållit hos Stockholms stad att få hava gemensamt arbetshem med staden. Resultatet kan således väntas bliva, att man i allmänhet icke behöver så stora arbetshem, som man velat göra gällande.

Ehuru jag, herr talman, förstår nödvändigheten av att ställa i gång med arbetshem för att få bukt på dessa arbetsovilliga, tror jag emellertid icke att man behöver räkna med så stora arbetshem, och ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet Elmquist: För min del kan jag uppenbarligen icke yttra mig med anspråk på sakkunskap i en fråga som denna, men då jag haft till uppgift att efter bästa förstånd bilda mig en övertygelse i frågan och därefter forma Kungl. Maj:ts förslag, har jag kommit till den uppfattning, som här redan blivit utvecklad, att det riktigaste, när det gällde att bestämma beloppet för statsbidrag till dessa arbetshem, skulle vara att sätta dem till samma belopp, som nu gäller för epidemisjukhusen, och skälet härtill har för mig varit, att, såsom även herr von Koch anförde, man här måste ha större anordningar för hindrande av rymning och att större arbetssalar måste anordnas för arbetets utförande. Staten lämnar ju icke heller något bidrag till förvärvande av för anstalten erforderligt område, där de internerade kunna utföra sitt arbete. Jag har också blivit övertygad om, att det är av synnerligt stor vikt, att sådana arbetshem som dessa komma till utförande snarast möjligt, och att för att få landstingen i stånd att utföra sådana inrättningar snarast möjligt, det är nödvändigt att staten giver dem ett kraftigt handtag, att således statsbidraget icke blir så tilltaget, att de därigenom hållas tillbaka. Jag är medveten om att man på detta liksom på andra områden måste tillse, att största möjliga sparsamhet iakttages, men jag tror att, såsom från sakkunnigt håll utvecklats, det här icke kan bli fråga om någon lyx, även med det högre belopp som föreslås. Det är ju att hoppas, att det prisfall, som redan börjat, kommer att fortgå, och om dessa våra förhoppningar gå i uppfyllelse, lärers riksdagen till nästkommande år bli i tillfälle att revidera de bidragsbelopp, som nu bli bestämda för

såväl dessa inrättningar som andra liknande. Jag tror emellertid, som sagt, att det är önskligt, för att icke onödigt uppskov skall vållas med dessa inrättningars tillkomst i vissa delar av landet, utan de av Kungl. Maj:t framförda planerna snart må kunna komma i tillämpning, att det av herr von Hofsten framställda förslaget blir av kammaren bifallet, liksom redan skett i andra kammaren.

Statsbidrag till anskaffande av arbetshem.
(Forts.)

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr von Koch yttrade, att när ombud för landstingen i fjor voro samlade till överläggning rörande landstingens uppgifter, det visade sig ett mycket starkt intresse för denna fråga, och på tal om huru landstingen skulle kunna sättas i stånd att lösa denna uppgift, man, om jag fattade honom rätt, kom till den slutsatsen, att här måste staten på ett mycket effektivt sätt stödjande ingripa. Hårtill må dock anmärkas, att när ombud för mindre områden sammankomma för att rådslå om sina gemensamma uppgifter, glömma de ofta, att om de slå tillsammans de mindre områdena för att samfällt bilda stora områden, så bli kostnaderna för varje mindre område ej lägre för det. Att i nu förevarande fall bördan i större omfattning övervältras på staten, har icke någon större betydelse särskilt för landstingens skattedragare, utan det betyder egentligen endast, att medlen ifråga får tagas ut på annat sätt och genom något annat organ än genom landstinget. Det blir ungefär vad som här inträffar.

Herr von Koch betonade ytterligare, att för dessa arbetshem behövdes betydande jordarealer och dessutom arbetslokaler. Denna omständighet torde föranleda, skulle jag tro, att frågan om anskaffning av arbetshem kommer att i regel lösas på det sätt, att man köper någon förutvarande jordbruksegendom, som har ett stort, lämpligt corps de logis och andra stora gårdsbyggnader. På detta sätt kommer man att billigast och ledigast lösa frågan. Beträffande rymningen och därmed sammanhängande omständigheter, kan jag icke föreställa mig, att den skall hindras genom speciella spärranordningar, utan det får bli en fråga om disciplin och övervakning vid själva anstalten ifråga. Jag tror, att om, sedan andra kammaren fattat det beslut, som den gjort, första kammaren nu följer utskottet och därmed en nedsättning kommer att ske, så skall, i de fall där landstingen ordna saken genom inköp av egendomar med förutvarande byggnader, det kunna sägas, att även om beloppet sättes till 1,500 kronor landstingens intressen bli väl tillgodosedda.

I detta sammanhang vill jag säga, att det föreföll förvånande att, såvitt jag förstod, herr von Koch anslöt sig till det beslut, som fattades i andra kammaren, på samma gång han uttalade önskan om en lösning av denna fråga så snabbt och effektivt som möjligt. Andra kammaren gick ju på den bogen, att det icke behövdes större anslagsbelopp än utskottet föreslagit, därför att kammaren icke trodde, att uppgiften skulle komma att lösas med den hast, som man ansett lämpligt vid uppgörandet av de beräkningar, vilka ligga till grund för den kungliga proposi-

*Statsbidrag
till anskaf-
fande av ar-
betshem.
(Forts.)*

tionen. Ty då i denna föreslås högre belopp än utskottet sedermera förordat och andra kammaren för sin del antagit, måste det hava berott på uppfattningen, att den tidigare utredningen givit till resultat, att byggandet borde ske snabbare, än andra kammaren vid sitt beslut och herr von Koch vid sitt yrkande förutsatt.

Jag tror, att kammaren ur statens och kanske till och med landstingens synpunkt handlar klokast och bäst, om den följer utskottets hemställan, till vilken jag därför tillåter mig att yrka bifall.

Herr von Sneider n: Det erinrades av herr Kvarnzelius, att vid överflyttning av en del uppgifter från kommunerna till landstingen en utjämning av de kommunala kostnaderna ägde rum. Vore det då icke alldeles i sin ordning att se till, att en utjämning även skedde i landstingens kostnader genom en överflyttning av en väsentlig del därav på statsverket? Det yttrades vidare av herr Nilsson i Skottlandshus, att man här finge se till, att anslaget icke bleve så stort, att det bleve en orimlig proportion mellan vad staten betalar och vad landstingen betala. Ja, man har ju sett till, att en sådan orimlig proportion ej kan komma till stånd, ty statsbidraget är i alla fall begränsat till halva kostnaden. Således får landstingen i varje fall betala halva kostnaden, och jag tror, att var och en som deltagit i landstingens arbete är övertygad om att denna halva kostnad är alldeles tillräcklig för att driva dem till att iakttaga den största sparsamhet. Det är många uppgifter, som vila på landstingen, och ökade kostnader medföra ökade skatter, vilket i och för sig innebär anledning till sparsamhet. Jag tror därför icke, att sparsamheten blir mindre därför att statsbidraget i detta fall något ökas.

Jag tillåter mig således yrka bifall till herr von Hofstens yrkande.

Herr von Koch: Jag vill mot herr Ekman anmärka, att det icke är något motsatsförhållande mellan min önskan att arbetshemsfrågan snart måtte lösas och min hemställan om bifall till herr von Hofstens förslag. Jag inser mycket väl att en sådan här fråga icke kan lösas på månader eller år: det är ju också flera övergångsår, som medgivits i lagen, under vilka frågan skall lösas. Men just därför tror jag, att själva förarbetet i och för hemmens iordningsställande, det arbete, som föregår frågans lösning, är lämpligt och nyttigt att snarast möjligt upptagas av landstingen. Jag vill också gent emot herr Ekman tillåta mig säga, att det kanske icke är så underligt, att landstingen i någon mån reagera mot tanken att till väsentlig del övertaga denna nya uppgift. Under frågans föregående behandling framkom från flera håll förslag om att staten skulle upprätta dessa arbetshem. Det har under den senare bearbetningen av frågan visserligen befunnits lämpligt, att landstingen skulle göra det, men det kan icke nekas, att hela denna fråga står något fjärran från landstingens huvudsakliga uppgifter, som ligga på sjukvårdens område. Det förefaller då också mycket skäligt att, då man pålägger landstingen en stor, delvis ny uppgift, man också bör lämna ett statsbidrag, som från deras synpunkt kan anses tillfredsställande.

Herr Kvarnzelius: Herr von Koch sade i sitt första anförande, att riksdagen borde gå med på det högre beloppet, ty därigenom skulle, förmenade han, uppförandet av dessa arbetshem snabbare sättas i verket. I detta hänseende tror jag verkligen att landstingen icke komma att låta sig bestämmas av huruvida statsbidraget är 2,000 eller 2,500 kronor per sängplats. I det hänseendet komma landstingen att låta sig bestämmas av de rådande byggnadskostnaderna. I de flesta fall, då byggnadskostnaderna äro så höga som för närvarande, lära icke landstingen sätta i gång och bygga arbetshem. Möjligen kunna sådana inrättas, om man kan komma över och inköpa någon gammal byggnad, men i de flesta fall kommer man att avvakta inträdandet av billigare byggnadskostnader. Jag är övertygad, att det landsting där jag är representant kommer att förfara på detta sätt, ty så har det handlats i fråga om sjukvårdsanstalterna. Byggnadsverksamheten kommer icke i gång förrän prisen gått ned, ty om man bygger nu, får man ju rakt ingenting för pengarna. I detta hänseende tror jag sålunda icke det spelar någon som helst roll, huruvida statsbidragets storlek bestämmes till 2,000 eller 2,500 kronor; det är en synpunkt, som sålunda kan lämnas fullkomligt å sido.

*Statsbidrag till anskaffande av arbetshem.
(Forts.)*

Jag vidhåller därför yrkandet på bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten vore yrkat: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas och 2:o), av herr von Hofsten, ej mindre att berörda hemställan skulle bifallas med den ändring, att orden "de grunder, utskottet förordat" utbyttes mot "de i statsrådsprotokollet vid punkt 51 uti bilagan till statsverkspropositionen beträffande femte huvudtiteln angivna grunder" än även att i sammanhang härmed utskottets yttrande skulle godkännas med följande ändrade lydelse: "Vid prövning av Kungl. Maj:ts under förevarande punkt gjorda framställning har utskottet funnit sig kunna biträda de av departementschefen förordade villkoren för åtnjutande av det statsbidrag, varom här är fråga. Beträffande det av Kungl. Maj:t åskade anslagsbeloppet anser utskottet detta belopp kunna något begränsas; och får utskottet föreslå, att detsamma nedsättes med 20,000 kronor."

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 A punkten 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Statsbidrag
till anskaf-
fande av ar-
betshem.
(Forts.)*

Vinner Nej, bifalles herr von Hofstens under överläggningen framställda yrkande.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 43;
Nej — 40.

Punkten 40.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 41.

Lades till handlingarna.

Punkterna 42—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Om anslag
till Sveriges
husmoders-
föreningars
riksförbund.*

Punkten 47.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för understödjande av Sveriges husmodersföreningars riksförbunds verksamhet på extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 15,000 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämde.

I den nu föredragna punkten hade utskottet av angivna grunder hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna riksdagens bifall.

Enligt avgiven reservation hade herr C. J. G. Swartz ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för understödjande av Sveriges husmodersföreningars riksförbunds verksamhet på extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 10,000 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämde.

Herr Swartz: Herr talman! Den framställning från Kungl. Maj:ts sida, till vilken statsutskottet under denna punkt avstyrker bifall, rör sig om ett anslag på 15,000 kronor på extra stat för år 1922 till understödjande av Sveriges husmodersföreningars riksförbunds verksamhet. Om den saken säger utskottet, att det icke vill underkänna betydelsen av riksförbundets verksamhet för hemmens hushållning och därigenom indirekt för samhället, men utskottet har i alla fall med hänsyn till den ekonomiska situationen och med tanke på den varsamhet, riksdagen vid föregående tillfällen iakttagit vid frågor om beviljande av anslag till nybildade enskilda föreningar, icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Jag förstår och uppskattar till fullo den sparsamhetsiver, som bemäktigat sig utskottet och vilken jag i de allra flesta punkter delar, men

man kan få för mycket av det goda emellanåt, och det kan hända, att man sparar så, att verkan blir alldeles motsatt det man åsyftat, och så är verklighen förhållandet i detta fall.

Vad är det som detta förbund satt sig till mål? Det framgår av den kungliga propositionen att Sveriges husmodersföreningars riksförbund har till uppgift att samla svenska kvinnor till gemensamt arbete för hem och samhälle samt att bilda en föreningslänk mellan de lokala sammanlutningar, som arbeta för samma syften som riksförbundet. Till riksförbundet ansluten förening skall vara politiskt och religiöst neutral, omfatta kvinnor av alla samhällsklasser samt arbeta för att bland dessa sprida kunskaper om hemmens vård, väcka husmödrarnas känsla för deras ansvar gent emot samhället samt vara husmödrarna till uppmuntran i deras kall. Det finnes 40 lokalföreningar för närvarande. — Syftet för dessa föreningar och detta förbund är således att alstra sparsamhet på de områden, där det enskilda hushållet rör sig. Det är efter mitt sätt att se en ytterst viktig och väl behövlig verksamhet, som på detta område skall utövas. Det är alldeles givet, att under den tid, som nu är, man måste lägga vikt vid, att alla ansträngningar inriktas på att minsta möjliga skada övas av de svårigheter, som från alla håll möta oss på det ekonomiska området. I detta avseende är det tydligt, att man kan genom uppmuntran av sparsamhetssträvanden på konsumtionsområdet, liksom genom att uppmuntra produktionen, åstadkomma lättnad i dessa förhållanden, och det är just på konsumtionen inom hemmens hushållsområde som föreningarnas verksamhet är inriktad. Det erkännes även av utskottet, att det är ett samhällsgagnande arbete, som härvidlag utföres. Därför har denna verksamhet också blivit understödd från Kungl. Maj:ts sida. Under år 1919 erhöll riksförbundet ett anslag av 3,500 kronor till understödjande av en i Stockholm tillämnad konferens för representanter av husmodersföreningarna i riket. Sedermera har under år 1920 ytterligare ett anslag av 5,000 kronor givits från Kungl. Maj:ts sida, varjämte Kungl. Maj:t medgivit, att det överskott, som uppstått på det förut givna anslaget av 3,500 kronor, må användas för samma ändamål, som är avsett med anslaget av 5,000 kronor, nämligen för de syften i allmänhet, som befrämjas av detta förbunds verksamhet. Anslagen ställdes till socialstyrelsens förfogande att till oförmälda förbund utbetalas i den omfattning, som socialstyrelsen prövade skäligt och bestämde.

Nu har Kungl. Maj:t, såsom det brukar vara fallet med sådan verksamhet som Kungl. Maj:t övertygat sig om är av samhällsgagnande natur, sedan Kungl. Maj:t av tillgängliga medel givit första anslaget och funnit lämpligt att med understöd fortsättes, gått in till riksdagen samt begärt anslag av 15,000 kronor för år 1921 och även för år 1922. Det är ju ej nödvändigt att giva just detta anslagsbelopp. Huvudvikten ligger på att statsmakterna visa intresse för att denna verksamhet fortsättes. Men om bevis på sådant intresse uteblir, befarar jag för min del, att verksamheten kommer att nedläggas, och det kan jag icke tro

*Om anslag
till Sveriges
husmoders-
föreningars
riksförbund.
(Forts.)*

Om anslag till Sveriges husmodersföreningars riksförbund. är i samhällets verkliga intresse. Inom statsutskottet har också från alla håll visats intresse och sympati för denna sak, åtminstone att döma av de uttalanden, som där gjordes, men på grund av en massa olika skäl har statsutskottets majoritet stannat vid det yrkande, som här föreligger. (Forts.)

Det har bland annat sagts, att det är en sak som tillhör skolorna: man bör inrätta och man har inrättat skolor för att tillgodose detta behov. Jag tror mig i någon mån vara hemmastadd på detta område, därför att jag såsom medlem av Norrköpings stads skolråd var med om att, kanske för första gången i det svenska skolväsendet, införa obligatorisk skolköksundervisning i folkskolornas högsta klass. Jag tror mig kunna säga, att det utan tvivel var en mycket god sak, att sådan undervisning där infördes, liksom det är en mycket god sak att husmodersskolor hava upprättats i samma syfte. Kvinnorna få kanske litet större gagn av undervisningen i de senare än av den undervisning, som i ungdomen kommit dem till del, eftersom husmodersskolornas undervisning meddelas dem vid mera framskriden och mogen ålder. Man har nämligen sagt, att bristen vid anordnandet av skolköksundervisningen är den, att denna undervisning kommer på väl tidigt stadium och därför icke kan så tillgodogöras av eleverna, som behövt vore för att de sedermera ute i livet skulle ha fullständigt gagn därav. Där skall emellertid grunden läggas, marken så att säga beredas för vidare utbildning på detta område. Men det är ingalunda tillräckligt. Erfarenheten från just min hemstad visar också att, när dessa kunskaper skulle omsättas i praktiken för de forna eleverna i egenskap av husmödrar i särskilt arbetarhem, räckte icke dessa kunskaper till. De voro tämligen bortkomna i de praktiska göromålen. Och det var ännu mer fallet med dem, som icke kommit i åtnjutande av den förberedande undervisningen. Skillnaden mellan undervisning av denna beskaffenhet och den som här är i fråga är den, att man här vänder sig direkt till husmödrarna, sedan de kommit i ställning såsom husmödrar, då de naturligtvis hava ett helt annat begrepp i dessa saker och taga på dem med helt annat intresse. De kunna då också mycket bättre tillgodogöra sig de anvisningar och råd, som från sakkunnigt håll lämnas dem. Det ena utesluter emellertid ingalunda det andra. Den ena undervisningen är icke alldeles av samma beskaffenhet som den andra. Därför är det också naturligt, att skolköksundervisningen centraliseras under ecklesiastikdepartementet, under det att det anslag, som här är i fråga, utgår på initiativ från socialdepartementet. Det har gjorts en anmärkning i statsutskottet, att man skall sammanföra anslag av lika natur, så att de komma att lyda under samma huvudtitel. Det är alldeles riktigt, men då skall man hava fullt klara begrepp om att man menar anslag av samma natur, ty anslag av lika natur konstitueras icke därav, att de röra sig om samma slags undervisning, utan de konstitueras i detta fall vida mer av vilka individer som i ena eller andra fallet bliva föremål för undervisning. Det ena är ett pedagogiskt intresse och det andra ett socialt intresse. De höra därför givetvis under olika departement.

Det har från statsutskottets sida, särskilt från den avdelning, som förberett detta ärende, kraftigt uttalats, att det ingalunda vore meningen att sätta stopp för bidrag från det allmännas sida till verksamhet av denna beskaffenhet, utan att det skulle gå för sig för Kungl. Maj:t att, även om riksdagen icke vore med om att bevilja anslag, göra det på samma sätt som Kungl. Maj:t gjort hittills. Man kan icke annat än vara tacksam för att det välvilliga i ett sådant uttalande har fått uttryck, och man måste därför också kunna hängiva sig åt den förhoppningen, att det icke skall vara omöjligt att finna ett sätt att tillgodose de här intressena för framtiden, som kan ena alla dem som hysa sympati för saken, till vilka jag även vågar räkna så gott som hela statsutskottet, särskilt den avdelning, där detta ärende förberetts. Men det är tyvärr på det sättet, att enligt de regler, som av 1841 års riksdag fastställdes angående rätten att använda de allmänna besparingarna, blir nog Kungl. Maj:t förhindrad att giva något vidare anslag i fortsättningen för detta ändamål; ty allmänna besparingarna få icke användas för andra ändamål än sådana, som icke blivit av riksdagen prövade, och detta kan man naturligtvis icke säga vara fallet med detta, sedan det prövats av riksdagen och avslagits. Icke annat än jag kan förstå är det därför givet, att avslag på detta anslag också måste medföra en indragning av understödet från det allmännas sida. Och då kommer jag åter till den frågan: är det verkligen rätt att draga in ett anslag av den här beskaffenheten och därigenom undandraga en verksamhet, som av alla erkännes vara synnerligen behjärtansvärd, det stöd, icke endast ekonomiskt utan även i avseende å auktoritet för de ifrågavarande strävandena, som ligger i ett understöd från det allmännas sida? Jag kan för min del icke komma till den meningen och har därför stannat vid att något anslag bör givas, fastän jag icke fäster mig så mycket vid själva beloppet utan mera därvid, att genom att man giver låt vara ett mindre belopp man visar, att man har intresse för att saken skall kunna fortleva med stöd från det allmännas sida.

Nu har jag till min stora ledsnad hört, att i andra kammaren — jag har också sett det i en tidning i afton — anförts ett motiv, som skulle hava haft kraftig verkan på kammarens beslut, vilket har gått i den av statsutskottet förordade riktningen. Där har anförts ett motiv av den beskaffenhet, att jag måste uppriktigt säga, att det smärtar mig djupt, att ett sådant uttalande kunnat göras i detta sammanhang. Det har nämligen sagts såsom skäl för avslag på detta, att arbetarkvinnorna hysa misstro till denna rörelse, därför att det är borgerliga kvinnor som ställt sig i spetsen för den. Ja, jag får säga, att detta kastar, såvitt jag kan finna, ett alldeles nytt ljus över hela frågan och ett ljus, som giver frågan i mina ögon en vida djupare betydelse, än jag någonsin förut anlagt på den. Det är ytterst sorgligt, synes mig, att icke ens i en fråga, där det från början är tydligt frånsagt, att all politik, alla skiljaktiga meningar i politiskt avseende skola läggas å sido, där alla samhällsklasser deltaga och man vänder sig till alla håll och gör det i ett ärende, som borde om

Om anslag till Sveriges husmodersföreningars riksförbund.
(Forts.)

*Om anslag
till Sveriges
husmoders-
föreningars
riksförbund.*
(Forts.)

någonsin vara ett för alla klasser eller politiska åskådningar gemensamt, nämligen hushållets, i hemmets intresse — det är ytterst sorgligt, att icke ens i en verksamhet på detta område man får vara fredad från den uppfattningen, att det är allmänt speciella politiska synpunkter, som göra sig gällande. Verksamheten har satts i gång av personer, av vilka jag antager de flesta tillhöra andra klasser än arbetarkvinnorna, och därför säger man, att arbetarkvinnorna icke kunna hysa förtroende för saken. Skall verkligen splittringen i samhället taga sig sådana uttryck, att det skall vara omöjligt att på en punkt sådana som denna kunna mötas och förtroendefullt samarbeta, då är det verkligen sämre ställt med samhällets utveckling än jag för min del trodde. Att icke från de ledande, dem som hava med saken att göra, från den officiella sidan sådana synpunkter gjort sig gällande, torde tydligt framgå av den omständigheten, att när detta anslag gavs från Kungl. Maj:ts sida år 1919, det skedde med kontrasignation av den liberala civilministern Schotte, när anslaget gavs år 1920, det skedde med kontrasignation av den socialdemokratiska civilministern Svensson, och när förslag nu föreligger från Kungl. Maj:ts sida, det har gjorts av en opolitisk regering. Och vilja herrarna hava bilden av de olika sidorna fullständig, kan jag ju säga, att jag tillåtit mig göra mig till en vördsam förespråkare för saken, och då har även högern sin del däri. Jag tror vid sådant förhållande, att man även ur den synpunkten skulle göra rätt, om man genom bifall till vad jag tagit mig friheten föreslå här visade, att första kammaren för sin del icke vill godkänna en argumentering, som fått sitt uttryck genom andra kammarens beslut, och för egen del vill jag särskilt stryka under, att det icke är fråga om någon politisk sak här, utan om ett gemensamt ekonomiskt intresse.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min reservation.

Herr Nilsson, Johan, i Skottlandshus: Jag kan åtminstone icke säga, att denna fråga blivit i statsutskottet behandlad efter politiska linjer. Det är ju så, att utskottet enhälligt avstyrkt densamma med undantag av den siste ärade talaren, som ville vara med om ett anslag för ifrågavarande ändamål.

Om man nu ser på rubriken på denna förening: "Sveriges husmodersföreningars riksförbund", så kan man ju förstå, att detta förbund bör hava synnerligen stora och viktiga uppgifter att fylla. Men om man sedan ser på det anslag, som begäres, så är det endast 15,000 kronor, och jag får lov att säga, att med detta lilla anslag torde bra litet kunna uträttas på ifrågavarande område. Men man har ju den erfarenheten, att man börjar med ett litet statsanslag, en liten organisation, och så låter man organisationen svälla ut, så man vet icke var det slutar. Nu är det ju så, att i dessa tider får man vara synnerligen försiktig, innan man går med på nya uppgifter och beviljar anslag för nya ändamål. Vi hava ju givit varandra synnerligen starka direktiv i den vägen, och det är meningen att söka efterfölja dessa direktiv.

Om man nu ser på Kungl. Maj:ts proposition och försöker sätta sig in i vad dessa husmodersföreningar och riksförbundet hava att uträtta och vad de tänka sig att kunna uträtta, så blir man litet grand tvivlande på huruvida de verkligen taga sin uppgift på rätta sättet och huruvida de skola kunna nå den del av husmödrarna, som kanske mest äro i behov av hjälp och understöd från det allmännas sida. Jag vill icke rikta någon missaktning mot den goda avsikten eller säga, att de icke skulle göra något gagn, ty det kan man göra på många olika sätt, men det kan ju ifrågasättas, om man bör lämna statsanslag för all slags verksamhet på olika områden.

Om anslag till Sveriges husmodersföreningars riksförbund.
(Forts.)

Här vill jag först såsom exempel på förbundets strävanden nämna, att det har arbetat på åstadkommande av experiment, som skulle bidraga till att hemmen skulle erhålla elektrisk hushållsström till ett med ved konkurrensmöjligt pris, och hänvisas därvidlag till en av förbundet i frågan utgiven broschyr.

Vidare talas det om att förbundet under år 1920 anordnat en hemutställning i Liljevalchs konsthall i Stockholm.

Vidare har förbundet vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala fått en provningsanstalt till stånd för utexperimenterande av hemmotorer, kokplattor och hushållsredskap i allmänhet. Jag tror dock, att på samtliga dessa områden det finnes andra som experimentera med dessa frågor, så att husmodersföreningarna icke behöva lägga sig däri. Fabrikanternas intresse att experimentera på dessa områden måste ju vara så stort, att det måhända kan vara onödigt att åstadkomma nya organisationer för sådan verksamhet.

Vidare talas det om, att ett skandinaviskt samarbete mellan husmödrarna blivit igångsatt, och att till främjande av detta syfte under år 1919 bildats "Nordens husmodersförbund". Ja, det låter mycket vackert, men det blir i alla fall endast ett litet fåtal, som kan vara i tillfälle att bevista dessa kongresser. Huvudsakligen är det konsulenterna och de som sitta i styrelserna, som få tillfälle därtill, och fråga är, om något resultat sedan alltid kan komma den stora allmänheten till godo.

Om man sedan granskar vad de skola hava dessa pengar till, som de begärt, så har utskottet fått en plan för detta. De skola anställa en resesekreterare och två resekonsulenter. Vidare skola de utgiva broschyrer m. m. i aktuella husmodersspörsmål, utarbeta förslag till arbetsbesparande köks- och bostadsinredningar samt inleda internationellt samarbete med jämnställda organisationer i andra länder. Det är således ett synnerligen vidlyftigt program, som förutsättes kunna utföras med detta lilla anslag. Jag tror icke att man kan gå i land med det. — Vidare skola de hos förbundet anställda konsulenterna hava sin verksamhet ute över hela landet.

Slutligen säger departementschefen, att förbundet skall vara under överinseende av socialstyrelsen och sålunda där inrangeras. Då förmodar jag, att det blir en särskild byrå med en särskild byråchef; och skall detta sedan utvecklas fritt på samma sätt som andra saker, så kan det

*Om anslag
till Sveriges
husmoders-
föreningars
riksförbund.
(Forts.)*

komma att bli vittgående konsekvenser. Man blir intresserad av att få veta hur kvinnorna sköta sina hushåll, och man utplanterar inspektörer för att efterse det, liksom man skickar ut frågeformulär, avsedda att ifyllas, för att få fram ett noggrant statistiskt material, som kan ligga till grund för en utredning om hur de i fortsättningen sköta sina hushåll. Detta kan föranleda mycket arbete och stora kostnader. — Det kan hända, att jag överdriver något. Men i varje fall ber jag att få säga, att det redan är mycket gjort från det allmännas sida på detta område. Först och främst hava vi folkskolor och fortsättningsskolor med skolkök, där unga kvinnor få undervisning i en husmoders sysselsättningar. Vidare hava dessa skolor en påbyggnad av yrkesskolor, där den mognare ungdomen får utbildning. Dessutom finns det i varje län fackskolor, såsom lantbruksskolor, folkhögskolor och lantmannaskolor, där det undervisas i dessa ämnen. Ävenså hushålls- och slöjdskolor, som hava samma uppgift. Så finns det även konsulenter på dessa områden, slöjddkonsulenter och hemkonsulenter, som samla husmödrarna i de olika bygderna till kurser, som hållas vissa dagar, då husmödrarna få tillfälle att deltaga i undervisningen, som på sådant sätt kan komma den stora allmänheten till godo. Men ingalunda går det att centralisera denna verksamhet till de större städerna eller de större platserna, utan man får söka upp den stora mängden, om man skall kunna nå den och låta undervisningen komma den till godo. Slutligen äro anställda inspektörer och inspektriser, avlönade med statsmedel. Jag vill då fråga: när man har sådana organisationer redan färdiga, är det då icke skäl att se till att man utnyttjar dem, hellre än att åstadkomma någonting alldeles nytt? Jag tror icke, att det är riktigt att plöttra bort statsmedel, utan sedan man slagit in på en väg, bör man först se till, huruvida den fyller sin uppgift på ett tillfredsställande sätt med det gamla, som redan finnes, innan man går vidare.

På dessa skäl, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre A d e l s w ä r d : Lika litet nu som då jag för någon tid sedan begärde ordet i en anslagsfråga, gör jag det, herr talman, så mycket för själva frågans skull som icke mer för att begagna ett tillfälle som erbjuder sig att få säga något om budgetsbehandling i allmänhet. Det synes mig som just den nu föreliggande frågan giver såväl ett utomordentligt exempel på planlösheten i den utgiftsbegränsning, som företages av statsutskottet, som också ett exempel på hur man vill avslå ett litet anslag, ehuru avslaget kan vara och säkert är mycket skadligt för ändamålet i fråga och samtidigt gör bra liten nytta, då det gäller att åstadkomma de stora inskränkningar i utgifter, som äro nödvändiga. Om vi tänka närmare på hur det kan föreligga olika förslag om anslag på 5, 10 eller 20 tusen kronor, vad spelar det egentligen för roll, när det gäller att göra stora inskränkningar med avseende å utgifter, om några sådana eller några tiotal sådana anslag avslås. Det har efter mitt

förmenande mycket liten betydelse i jämförelse med den skada det gör för det avsedda ändamålet, om ett eller annat eller några stycken sådana små anslag bliva avslagna.

Beträffande nu själva det ifrågavarande anslaget ber jag att få säga, att jag ämnar giva min röst för det yrkande, som reservanten har framställt, dels på grund av det skäl jag nyss anförde och dels på grund av de synnerligen utförliga skäl, som reservanten angivit för sin ståndpunkt. I detta fall giver jag min röst för det högre anslaget och detta oaktat jag har uppställt såsom regel för mig att alltid rösta för det lägsta anslag, som föreslås. Det gör jag i allmänhet, därför att det efter mitt förmenande icke finnes något annat sätt, om man är övertygad om att stora inskränkningar böra ske, men icke någon som helst plan föreligger, huru dessa inskränkningar skola göras och på vilken väg man i stort sett avser att komma till dem.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att återkomma till samma fråga jag för någon tid sedan berörde, och jag gör det, ehuru jag av uttalanden, som gjordes av några statsutskottsledamöter, fann, att man icke vidare väl upptog, att jag yttrade mig i den saken. Men det förefaller mig alltjämt nödvändigt, att något göres i den riktning jag då antydde. Svagheterna i systemet för statsregleringens uppgörande och beslutande i riksdagen äro allmänt kända, och däråt kan för närvarande ingenting göras. Men det finnes andra organisationsformer för att på ett mer systematiskt sätt planlägga inskränkningar i utgifter, som äro nödvändiga över huvud taget vid budgetens uppgörande, då sådana förhållanden föreligga, som nu är händelsen, och jag vänder mig fortfarande till statsutskottet, oaktat jag vid förra tillfället fick av herr förste vice talmannen en liten vink om att jag misstog mig, då jag riktade mig till statsutskottet i denna fråga. Men det synes mig helt naturligt, att det är statsutskottet, som måste taga ledningen för att göra något i detta hänseende. Och att något måste göras, därom äro alla ense. Det är klart, att de inkomstberäkningar, som nu föreligga, icke stämma, och att en omräkning av desamma är alldeles nödvändig. Jag förmodar, att det är lätt för statsutskottet att om icke själv så genom någon vederbörande ombesörja en sådan omräkning. Även från Kungl. Maj:ts sida borde det kunna ske, då det nu är ny finansminister, som är mera obunden och icke uppgjort den nu föreliggande statsregleringen. Det är utan allt tvivel nödvändigt att göra en sådan omräkning. Sist tillät jag mig säga, att jag trodde, att det skulle visa sig, att denna inkomstberäkning var 100 eller snarare 200 miljoner för hög. Jag tror icke, att jag har anledning att taga mycket tillbaka av vad jag då sade, och det visar sig, att en väsentlig omläggning av hela budgeten är nödvändig, om man skall hava någon möjlighet att få den att gå ihop, ty låna mer vill man ju icke, och skaffa nya skatteinkomster, nya skattekällor, kan man icke. Alltså återstår ingenting annat än att göra en systematisk inskränkning, en omräkning även av utgiftsstaten, av de beräknade utgifterna, och jag förstår fortfarande icke, hur det är möjligt att nå målet, om man icke

*Om anslag
till Sveriges
husmoders-
föreningars
riksförbund.
(Forts.)*

*Om anslag
till Sveriges
husmoders-
föreningars
riksförbund.*

(Forts.)

nedlägger ett systematiskt arbete på den saken utan endast nöjer sig med att avslå än det ena än det andra anslaget utan att på förhand göra någon beräkning över vad man därmed uppnår. Låt oss säga att inkomstberäkningen är 125 à 150 miljoner kronor för hög, och om jag måste göra en inskränkning till motsvarande belopp i utgiftsstaten, så måste väl någon sorts förberedande beräkning göras, en första läsning, och jag kan icke finna något annat praktiskt medel för att komma till rätta här. I själva verket skulle det icke gälla något annat än vad man alltid fått göra vid uppgörandet av statsverkspropositionen i finansdepartementet. Det är klart, att där framkomma en massa krav på utgifter från de många departementen, och man får slutligen för att få statsregleringen att gå ihop pruta av på de olika yrkandena efter ett visst planmässigt sätt, innan man definitivt fastställer de olika utgiftsposterna.

Jag väntar mig, att kanske någon av statsutskottets medlemmar, efter vad jag nu sagt, kommer att ytterligare ge mig någon vink om att jag icke bör falla utskottet, så att säga, i ämbetet, men jag kan ändå icke underlåta att ännu en gång hemställa, att dessa synpunkter må bli av statsutskottet beaktade. Visserligen har jag icke under min riksdagstid direkt varit med i de budgetbehandlande utskotten eller i riksdagen direkt deltagit i budgetbehandlingen, men jag kan åberopa den erfarenhet, som jag ändå har efter att ha som finansminister gjort upp tre olika års statsregleringar. På den grund tror jag mig kunna säga, att det icke är omöjligt att göra ett arbete i den riktning, som jag antytt. Enligt mitt förmenande är det, sådan som situationen nu är, absolut nödvändigt att så sker.

Herr Kvarnzellius: Den siste ärade talaren antydde, att han möjligen givit sig in på ett område, som vi inom statsutskottet egentligen vilja ha för oss själva. Denna hans förmodan är alldeles oriktig. Jag har emellertid begärt ordet speciellt med anledning därutav, att det hade berättats för mig, att friherre Adelswärd skulle komma att hålla ungefär detta anförande, och då ansåg jag det vara min skyldighet att säga några ord, eftersom jag har äran att vara ordförande i statsutskottet. Jag vill då säga, att det är klart, att vi icke uppfatta det som någon tillrättavisning från den ärade talarens sida vad han nu som förut anført, utan, som jag förmodar, han har avsett som ett ord i sinom tid värt att beaktas. Men jag kan på samma gång, som jag ger detta erkännande, säga, att statsutskottets hela arbete under den här riksdagen mycket strängt inriktats på att följa ungefär sådana grundsatser. Ätminstone har jag hela tiden, då jag deltagit i behandlingen av de ärenden, som förelegat inom utskottet, hållit klart i sikte, att det är möjligt, att inkomstberäkningen är så pass osäker, att vi kunna få räkna med ett deficit av 150 eller 200 miljoner kronor och därefter har jag handlat vid bedömandet av varje fråga. Men det går givetvis icke an för statsutskottet eller något av de andra utskotten, som hava att behandla huvudtitlarna, att

sätta sig med armarna i kors och vänta för att få se, vad som flyter in i statskassan, innan några anslag beviljas. Utskotten äro tvungna att pröva varje anslag i och för sig och se till, att medel anvisas för det som är absolut nödvändigt, för att det hela skall kunna hållas flytande. Det är väl ändå icke meningen, att staten skall inställa sina betalningar? De anslag, som äro obestriddigen behöfliga, är man tvungen att föra upp i riksstaten och bevilja. Däremot alla anslag, för vilka man kan sätta frågetecken, och som icke kunna anses oundgängliga, strykas eller ned-sättas. Nu är just ett sådant anslag före, som är nytt och hör till de anslag, om vilka den siste ärade talaren sade, att han hade föresatt sig hava till regel att rösta emot; men — förmodligen för att ytterligare illustrera den stora planlösheten — säger han, att han skall rösta för detta anslag! Det är åtminstone icke logiskt, får jag säga. Nu vill jag för min del tillägga, att naturligtvis spela icke dessa 10,000 kronor någon roll i vår statsbudget, men om man icke även granskar de små anslagen, så har man slagit undan stöttorna för sig, när det gäller att granska de stora anslagen. Samma principer har man att följa antingen anslaget är stort eller litet. Vissa grundsatser bör man ha uppställt för sig, för bedömandet av varje anslagsäskande, och de grundsatser, som anses böra gälla för de stora, böra tillämpas även för de mindre.

Nu har riksdagen i år hittills, så vitt jag kunnat följa med, tämligen konsekvent avisat alla nya krav. Vidare har riksdagen prutat på alla områden, där det visat sig vara möjligt att pruta, och göra ned-sättning i de anslag, som ha äskats, dock icke på sådant sätt, att man har riskerat, att maskineriet på någon punkt skulle råka i baklås eller stoppa. Jag tror icke, situationen är så förtvivlad ännu, ehuru jag mycket villigt erkänner, att den är mycket mörk. Vi kunna ändock icke beteckna situationen som sådan, att vi måste vägra anslag, som äro oundgängligen nödvändiga, för att det hela skall fungera efter de grunder, som det hittills har gjort. Man kan icke ställa vissa grupper av statstjänare utan avlöning och icke inställa vissa verksamhetsgrenar, som äro nödvändiga, för att det hela skall fungera som ett organiskt helt. Det går icke för sig. Jag tror därför icke, att det är så stor anledning med hänsyn till vad som hittills förekommit från statsutskottets sida att göra någon anmärkning på, att vi skulle hava handlat alldeles i blindo eller fullkomligt planlöst. Vidare är det i mycket hög grad beroende på gammal kutym, att denna arbetsmetod fullföljts. Jag tror, att mångårigt arbete givit vid handen, att det visserligen är ganska lätt att kritisera det bestående, men ganska svårt att komma med uppslag, som sätta något annat och bättre i stället, och intill dess, att ett praktiskt förslag föreligger, så är man tvungen att arbeta efter de grunder, som man hittills har gjort, med iakttagande av all den försiktighet, som utan tvivel nu mer än någonsin är nödvändig. Men jag tror icke, att den ärade talaren skulle kunna på någon punkt påvisa, att icke denna varsamhet och försiktighet iakttagits från statsutskottets sida. Det oaktat äro vi givetvis, åtminstone jag, och jag är övertygad om, även andra leda-

Om anslag till Sveriges husmoders-föreningars riksförbund.
(Forts.)

Om anslag till Sveriges husmodersföreningars riksförbund. möter av statsutskottet, tacksamma för alla de råd och anvisningar, som kunna givas och vilka göra, att vi i fortsättningen ändå bättre iakttaga denna försiktighet. Det är alldeles tydligt.

(Forts.) Vad nu ifrågavarande anslag beträffar, får jag säga, att jag för min personliga del har mycket stora sympatier för detsamma. Jag anser, att man måste göra mycket, för att man skall kunna säga, att det blir tillfredsställande på detta område. Men just med hänsyn till den omständigheten, att här är fråga om att föra upp ett nytt anslag, har jag måst göra våld på dessa mina känslor, när jag biträdde utskottets förslag. Annars skulle jag givetvis ha följt herr Swartz i hans yrkande. Jag är övertygad om, att det i mångt och mycket är ett nyttigt företag och därför ett mycket nyttigt anslag, men på grund av, att jag varit bunden av denna grundsats, som statsutskottet och dess ledamöter äro tvungna att följa med hänsyn till den ekonomiska situation, vari vi befinna oss, har jag det oaktat nödgats biträda utskottets hemställan om avslag.

Friherre A d e l s w ä r d : Herr vice talman! Det torde ha framgått av vad jag nyss sade, att jag var beredd på, att svaret från statsutskottet på min erinran skulle bliva ungefär som det blev.

Nu skall jag börja med att bemöta herr Kvarnzeliuss påstående, att jag vore ologisk i mitt resonemang, när jag nyss sade, att jag skulle rösta för ifrågavarande anslag, ehuru jag, då jag icke hade någon annan regel att följa eller i öfrigt hade någon ledning hur jag borde rösta, beslutit mig för att rösta för de minsta anslagen. Jag påstår, att det icke alls är ologiskt, ty samtidigt påvisade jag, att det är litet vunnet i avseende å vad jag och vi alla avse att nå — en verkligt stor nedsättning i utgifterna genom att avslå små anslag, som tillsammans kanske — om man skulle plocka fram dem, som förekomma här under riksdagen — uppgå till ett fåtal 100,000-tals kronor. Det förslår ingenting. Jag kan således icke medgiva, att detta mitt resonemang på något sätt är ologiskt.

Vidare frågade ordföranden i statsutskottet mig, om jag ville, att man skulle sitta med armarna i kors. Det är just, vad jag icke vill, att ni skola göra. Jag menar dock, att om man ser, att man måste bringa ned de utgifter, som förekomma inom den föreliggande budgeten i en hittills aldrig förekommande grad, går det icke för sig att följa det system, som man hittills har gjort, nämligen just det, som ordföranden i statsutskottet framhöll, att vi äro alldeles tvungna att följa för att kunna hålla maskineriet i gång.

Ordföranden i statsutskottet sade nyss själv, att här kommer det mycket sannolikt i föreliggande fall att visa sig, att det uppstår ett deficit i budgeten på 150 miljoner kronor, och jag tror icke, att det är så orätt. Jag frågar då ordföranden i statsutskottet: om arbetet bedrivs på det sättet, att man avslår alla nya anslag, ehuru ett obetydligt nytt anslag mycket väl kan beviljas, och i öfrigt beviljar, som man tycker, ty man får lov att hålla maskineriet i gång — om utgångspunkten för statsut-

skottets ordförande är som han sade, ett deficit på t. ex. 150 miljoner kronor och man prutar litet här och litet där, har då herr ordföranden i statsutskottet eller statsutskottet självt aning om, till vilka summor dessa inskränkningar i utgifterna komma att gå, när man rörande anslagen prutar här och var utan att på förhand veta, vilken slutsumma man kommer till? Huru gör herr ordföranden, om det visar sig, att riksdagen på hemställan av statsutskottet och andra budgetbehandlande utskott kommer att definitivt utan återvändo bevilja medel, som, när vi räkna ihop dem i slutet av riksdagen, innebära en prutning bara på 50 miljoner, eller, låt oss säga, 75 miljoner kronor, när det således kommer att uppstå en brist av, låt oss säga, 100 eller 75 miljoner kronor? Det är ett fel i budgetbehandlingen i riksdagen, som är diskuterat i båda kamrarna flera gånger förut. Den frågan kunna vi icke nu taga itu med. Den kan icke lösas annat än genom en grundlig ändring i grundlagarna, tror jag, eller i varje fall i riksdagsordningen. Då ifrågasätter jag: finns det icke någon möjlighet — oaktat regler icke äro fastslagna för, hur man skall gå till väga i föreliggande fall — att genom en tillfällig anordning, ett tillfälligt arbetssätt komma till det resultat, som man äsyftar? Kan man icke göra ett överslag och gå igenom, i en första läsning så att säga, de utgifter, som förekomma på hela utgiftsstaten, gruppera dem och se efter vilka anslag, som man är övertygad om, det är möjligt att göra en avprutning på, eller vilka man helt och hållet kan avslå eller nedskriva och sådana, som äro mer eller mindre av den beskaffenheten, att de kunna minskas? Med ett ord sagt: jag tillåter mig anse, att detta är möjligt, om bara någon sätter sig i spetsen för det, och det tillkommer väl ändå närmast statsutskottet med dess ställning inom riksdagen. Jag anser icke bara, att det är möjligt, utan även nödvändigt, om vi icke vid riksdagens slut skola stå inför fataliteten av en brist i inkomststaten av 150 miljoner kronor, men genom beslut fattade om utgifter befinnes, att vi icke sänkt dessa med mer än 50 miljoner. Detta tager jag endast som exempel. Jag frågar: vad är det då man skall göra? Jo, man måste gå tillväga ungefär på samma sätt som vid statsregleringens uppgörande i finansdepartementet, som jag nyss tillät mig antyda, när det från alla de olika departementen kommer krav, som gå långt över, vad man slutligen kan bestämma sig för att framlägga till riksdagen. Jag anser därför, att beträffande begränsningen av budgeten måste man gå till väga på det sättet, att man stryker vissa anslag och minskar andra, tills man får staten att gå ihop; och det finnes möjlighet att preliminärt göra detta utan, att det behöver fattas definitiva beslut i riksdagen eller kamrarna. Jag anser, att vederbörande utskott skall följa någon sorts regel för detta arbete för att icke behöva utsätta sig för den stora risken att stå med ett stort deficit och icke ha några medel att täcka den med när statsregleringen slutligen skall fastställas.

Herr E k m a n, C a r l G u s t a f : Jag vill bara i korthet säga, att jag tycker, att det är litet egendomligt att höra friherre Adelswärd fråga:

Om anslag till Sveriges husmodersföreningars riksförbund.
(Forts.)

Om anslag till Sveriges husmodersföreningars riksförbund.
(Forts.)

kan man icke göra så, kan man icke göra så, kan man icke först anordna en första läsning av samtliga huvudtitlar. Så vitt jag förstår, innebär det, att riksdagen preliminärt skulle behandla huvudtitlarna och fatta provisoriska beslut. Men det betyder ju en helt ny budgetbehandling, annorlunda beskaffad, än vad vår nuvarande riksdagsordning anvisar.

Gång på gång hava vi hört av herr Adelswärd, att det nuvarande sättet att behandla frågorna om riksdagens utgifter är olämpligt. Man bör först, anser han, räkna om inkomsterna och därefter vidtaga, som han uttrycker sig, en preliminär överslagsbehandling av samtliga utgifter. Jag tror, att det icke finnes möjlighet att genom framställandet av sådana anvisningar kunna för närvarande åstadkomma en annan och bättre arbetsmetod. Jag tror, att vi äro hänvisade till den, som för närvarande föreligger, och vid den arbetsmetodens tillämpning får man försöka att både på stora och små anslag göra alla de begränsningar, som äro möjliga. Detta ledde också till det resultatet, att å den huvudtitel, som behandlades före denna, inbesparades ett belopp av omkring 8 miljoner kronor, och på den nu föreliggande huvudtiteln har inbesparats ett belopp av ungefär 1,5 miljon kronor. Dock får man, som sagt, se till, att både då det gäller stora och små anslag man försöker begränsa anslagen till vad man finner oundgängligen nödvändigt. Jag tror sålunda icke, att man främjar den nuvarande budgetens behandling genom att uppställa en mängd frågetecken, huruvida icke så eller så bör förfaras; utan det sker bäst genom att man under de former, som den nuvarande arbetsordningen anvisar, strävar att uppnå bästa möjliga slutresultat.

I den sakfråga, som på den nu föredragna punkten föreligger, ber jag att i korthet få säga, att beträffande det begärda anslaget fanns inom avdelningen mycket starka sympatier för detsamma. Och jag är övertygad, att alla avdelningens medlemmar voro eniga om, att just på det område, som det här är fråga om, kan det allmänna genom ett planmässigt och väl ordnat ingripande åstadkomma mycket betydande resultat.

Däremot hyste vi betänklighet emot, att så fort en förening bildats, som börjar arbeta på detta område, skall staten omedelbart vara färdig med ett anslag. Vi tro, att jämväl i detta avseende måste ett statligt ingripande ske på ett sådant sätt, att icke de olika rörelsegrenar, som man vill understödja, delvis korsa varandra, som det faktiskt är på väg att göra å nu förevarande undervisningsområde. Om man läser propositionen och granskar de planer, som husmodersföreningarnas riksförbund uppställt för sig, så skall man finna, att de gå inför ett mycket vittomfattande program. Och man kan befara, att ett anslag, beviljat nu, skulle komma att bibringa vederbörande den uppfattningen, att man från husmodersföreningarnas riksförbunds sida endast har att i största tänkbara omfattning söka gripa sig an med nya stora uppgifter, enär man därför tydligen har att räkna med statsunderstöd. Jag tror icke

att det är lämpligt att bibringa vederbörande en sådan uppfattning. Tvärtom torde det vara skäligt att låta vederbörande själva i viss omfattning arbeta fram sin förening. Den är så ny, att det är svårt att döma, vad den avser att bli i framtiden. Det är bättre att låta statens hållning till rörelsen ifråga senare bestämmas av uppnådda resultat. Jag skall icke gå igenom de olika arbetsuppgifter, som den nu uppställt för sig. Flera av dem äro av den vittfamnande innebörd, att man, om de sättas i verket under antagandet, att staten är villig betala huvuddelen av kostnaden, har att räkna med stora krav på statskassan och det i en mycket nära framtid.

Jag anhåller därför få hemställa, att riksdagen måtte åtminstone för närvarande, följa statsutskottet. Det innebär icke ett underkännande av de syften, som uppbära föreningens strävanden, eller någon förklaring, att i fortsättningen och för alltid staten skall avhålla sig från att understödja föreningen. Det innebär endast, att för denna förening, som är så jämförelsevis ny, och under den ekonomiska situation, som för närvarande föreligger, finnes det icke tillräckliga skäl att lämna statsunderstöd.

Herr Swartz har, genom att delvis referera, vad som skett i andra kammaren, så vitt jag förstår, försökt att av ett där fällt, kanske icke så väl övervägt yttrande, skapa en stämning, som skulle möjliggöra framgång för anslagsäskandet. Jag tror icke det är lämpligt att så förfara. Jag tror icke, att någon här i kammaren vill lägga de synpunkter på saken, som man där enligt herr Swartz uttalanden har gjort, men jag tror å andra sidan icke, att man bör såsom reaktion mot en sådan argumentation votera bifall till föreliggande anslagskrav.

Jag anhåller om godkännande av statsutskottets uppfattning i denna punkt.

Friherre A d e l s w ä r d: Herr vice talman, mina herrar! Det är uppenbart hopplöst för mig att vidare argumentera för den synpunkt jag har, då man från statsutskottets sida svarat, att det kan icke göras på annat sätt och det är bäst att icke bråka med saken; men jag begärde ordet, med anledning av vad den siste ärade talaren sade, för att rätta ett missförstånd av vad jag yttrade. Jag framhöll nämligen uttryckligen, att jag icke avsåg, att man här skulle få till stånd en sådan ändring, att preliminärt inom kamrarna eller riksdagen skulle fattas s. k. provisoriska beslut beträffande de olika utgiftsposterna för att sedan sammanfatta dem definitivt. Det vet jag, att det icke går för sig; men jag sade uttryckligen, att jag trodde att motsvarande arbete kan göras under hand inom utskottet, för att man där må kunna göra sig någon föreställning om, var man annars hamnar — och jag är fortfarande i saknad av något svar, hur man skall bete sig vid slutet av riksdagen — det kan icke gå för sig i år på samma sätt som det annars brukar gå till. — Hur det skall gå till, om det visar sig, att inkomstberäkningen är 150 miljoner kronor för hög och de avprutningar, som succes-

Om anslag till Sveriges husmodersföreningars riksförbund. (Forts.)

sivt genom vidtagna beslut ägt rum, endast uppgå till exempelvis 50 miljoner kronor. Då står frågan öppen, vad man skall göra. Det förefaller mig som om man därvid kommer i ett mycket svårt läge, och man bör göra alla ansträngningar för att komma ifrån det.

Herr Hellberg: Jag skall, herr talman, akta mig för att giva mig in i den storfinansiella debatt, som uppstått med anledning av nu föredragna punkt, utan hålla mig enbart till denna.

Det var ett försonande drag hos den ärade statsutskottsledamoten på Kristianstadsbänken, när han med en självkänedom, som inte alltid är vanlig här i världen, förklarade, att han väl överdrev något litet. Jag tror, att det gjorde han nog i rätt hög grad, men det kan å andra sidan erkännas, att den i propositionen intagna framställningen från föreningen icke är synnerligen lyckligt avfattad och möjligen kunnat giva anledning till en betraktelse i den riktning han anställde. Emellertid tror jag, att denna framställning i så måtto kan anses vara missvisande, att den inte har tillräckligt starkt framhållit det, som verkligen är föreningens egentliga verksamhetsområde. Jag hade helt nyligen tillfälle att tala med en ung kvinna, som en tid verkat i föreningens tjänst, och hon framställde de intryck, hon mottagit under denna sin verksamhet, såsom synnerligen intresseväckande och hoppgivande. Hon hade nämligen arbetat ute på landet, just så som den ärade utskottsledamoten önskade man skulle göra, och hon vitsordade, att hon vid många tillfällen från husmödrarnas sida mött det mest levande intresse och bevitnat, att de liksom vaknat upp för en uppgift, som de förut inte haft klar för sig. Hon citerade ett yttrande, som fällts av en enkel kvinna av folket: nu förstår jag — hade hon sagt — att det är ett mycket viktigt yrke för en kvinna att vara gift. — Jag tror, att detta uttryck framställer för oss föreningens arbete såsom en viktig samhällsangelägenhet. Jag har för min del mycket länge haft klart för mig, att en av de allra betänkligaste bristerna i vårt samhällstillstånd är, att vi hava så litet tillfredsställande hem. Många hem äro av rent ekonomiska skäl beklagligtvis så dåliga, att där inte finnes möjlighet till något hemliv och uppfostran. Men även där sådana ekonomiska hinder inte i så hög grad förefinnas, kan hemmet i övrigt lämna ofantligt mycket övrigt att önska. Och hemmet är dock såväl en härd för familjemedlemmarnas kraftsamling till den livsverksamhet, som de hava att utföra, som ock den första och viktigaste uppfostringsanstalten för de unga blivande medborgarne. Därför är det enligt min mening ingenting angelägnare än att få våra hem förbättrade. Det är denna uppgift, som föreningen satt sig till mål. Ty därom äro väl alla ense, att för bättre hem fordras framför allt bättre husmödrar, starkare ansvarskänsla, bättre insikt hos dem om deras uppgift, mera lust, mera ambition för att fylla denna uppgift. — Ja, mina herrar, ni tycka kanske, att jag talar litet för patetiskt; men var och en har ju sin lilla vurm, och detta är en sak, som ligger mig synnerligen om hjärtat.

Nu har den av utskottets ledamöter, som förefaller mig vara mest mot saken — ty de båda andra hava givit sina sympatier tillkänna — förmenat, att den verksamhet som förut på statens initiativ igångsatts i form av skolor nu bör få verka och icke bör få korsas av någon annan. Jag undrar verkligen, mina herrar, om detta är så riktigt. Jag erinrar mig ett annat område, där precis samma resonemang förts, nämligen i fråga om folkhögskolan. Landstingen hade inom länen anordnat folkhögskolor, och många sågo först med en viss ovilja, att enskilda tilläto sig bilda nya folkhögskolor; men vid närmare prövning har man dock senare blivit ganska enig om, att man kan vara tacksam för, att det enskilda initiativet kom hjälpende till det, som tagits från det allmännas sida — jag tror, att vi litet var kunna erinra oss de på enskilt initiativ tillkomna folkhögskolorna om vilket detta gäller. Och jag tror, att detsamma gäller här. Det är så sant som herr Kvarnzelius yttrade, att det måste göras mycket för denna sak — och då tycker jag, att vi inte böra avvisa detta enskilda initiativ, utan tvärtom, i den mån vi kunna stödja det. — Så har då anförts sparsamhetsskäl. Men det är givet — däri tror jag, att alla utskottets ledamöter giva mig rätt — att om det är en behjärtansvärd sak, som föreligger, och det därtill inte är fråga om något större anslag utan om ett, som, budgetärt sett, inte har någon betydelse — och däri har väl herr Adelswärd alldeles rätt, att en sådan betydelse har inte detta anslag — då bör sparsamhetskravet vägas mot de samhällsnyttans hänsyn, som kunna anföras. Gör man detta, då bör man, synes det mig, gå med på det yrkande, som reservanten framställt.

Saken ligger nog så, som reservanten i sitt anförande framhöll, att därest det inte nu lämnas understöd från riksdagen, så blir det synnerligen svårt för Kungl. Maj:t att stödja föreningen. Och det vittnade den unga kvinna, som jag talade om, att om de inte få hjälp av det allmänna, så blir det hart när omöjligt för dem att fortsätta verksamheten. Ty om det också finnes mycket stort intresse i de olika socknarna inom de lokala föreningar, som arbeta där efter bästa förmåga, så finnes det mycket små resurser bland dessa kvinnor företrädesvis av folket som sammanslutit sig till dessa föreningar. De ha inte råd att bekosta den hjälpverksamhet från det centrala, som försiggår på landsbygden i form av kurser och föreläsningar. Därför tror jag nog, att det vore ganska olycksbringande för denna verksamhet, om riksdagen kommer att avvisa framställningen om anslag. Det kan ju hända — jag befarar det tyvärr, särskilt efter den utgång saken har fått i andra kammaren — att det kommer att gå så, men jag skall i allt fall, då denna sak ligger mig mycket varmt om hjärtat, till den visserligen ganska ringa verkan, det hava kan, för min del be att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet Elmquist: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke länge uttänja diskussionen. Jag vill endast till en början förklara, att jag vid framläggandet av denna huvudtitels olika krav varit

*Om anslag
till Sveriges
husmoders-
föreningars
riksförbund.*
(Forts.)

mycket starkt medveten om, att riksdagen ställer sig synnerligen kritisk mot nya anslag, speciellt sådana till nya institutioner, och att man måste vara medveten om att denna kritik är dubbelt stark under sådana tider som dessa. Jag har därför låtit mig synnerligen angeläget vara att söka undvika att komma fram med sådana förslag, och jag har inte framfört andra, med dessa jämförliga anslagsäskanden än dessa för att hjälpa de båda opolitiska rikssammanslutningarna för kvinnoarbetet, den äldre och mycket välkända sammanslutningen Fredrika-Bremerförbundet och den nystartade Sveriges husmodersföreningars riksförbund. Båda hade ju på grund av krisförhållandena kommit i svårigheter, och det syntes mig då vara riktigt, att staten åt båda räckte en hjälpande hand. Vad den äldre och mera stabiliserade föreningen beträffar, trodde jag det kunde vara tillräckligt att föreslå ett anslag för innevarande år. Detta har ju ock av statsutskottet ytterligare understrukits, då här har hemställts om ett tillfälligt anslag för Fredrika-Bremerförbundet.

Vad den andra, nya rikssammanslutningen beträffar, så stod det klart för mig, att anslag behövdes icke endast för ett, utan för ett par år, och jag föreställde mig, att då föreningen skulle komma att fylla en så allmänt samhällelig praktisk uppgift, det nog kunde vara naturligt, att det anslag, som begärdes och som kunde komma att av riksdagen beviljas, skulle kunna komma att kvarstå, därest det skulle visa sig behövt. Givetvis skulle jag under andra förhållanden ansett det vara riktigast att längre avvakta föreningens utveckling och icke besvara riksdagen med en framställning så tidigt redan för själva starten, då den invändningen ju med skäl kunnat göras, att man ännu icke hade så mycket resultat att uppvisa av föreningens verksamhet. Men inför valet att fortsätta på den väg, som, enligt vad redan av den förste ärade talaren påpekades, såväl en liberal som socialdemokratisk regering tidigare inslagit, nämligen att av allmänna besparingar lämna föreningen bidrag, och då jag fann, att det var nödvändigt — speciellt på grund av dyrtids-svårigheterna att skaffa medel till föreningen på enskild väg — att lämna ett större belopp än som syntes mig skäligen kunna av Kungl. Maj:t ställas till förfogande, så ansåg jag mig böra föreslå en hemställan till riksdagen om anslag även till den nya föreningen lika såväl som till den gamla.

Det är uppenbart, att jag måste på det allra livligaste beklaga, om jag genom detta mitt handlingssätt — låt vara i bästa välmening — såsom herr Swartz påpekat, gjort föreningen en stor otjänst, därest nämligen ett avslag från riksdagens sida skulle göra det omöjligt för regeringen att lämna föreningen något fortsatt bidrag. Under sådana förhållanden, och då man icke blott från den förste ärade talaren utan också från ordföranden i statsutskottet liksom från ordföranden på den avdelning, som behandlat frågan, här fått konstaterat, att de hysa de varmaste sympatier för föreningens strävanden, så undras det mig, om man ändå icke skulle våga hoppas på ett anslag till den nya föreningen, likaväl som man ifrån utskottets majoritet ifrågasatt ett anslag till den äldre

föreningen Fredrika-Bremerförbundet. Jag tillåter mig därför uttala den vördsamma förhoppningen, att det dock måtte vara möjligt för kam-maren att bifalla den hemställan, som här har gjorts uti den Swartzska reservationen.

Om anslag till Sveriges husmoders-föreningars riksförbund.
(Forts.)

Herr Tengdahl: Jag ber att få uttala som min livliga övertygelse, att samhället behöver den undervisning, som kan bestås de unga i skolorna, likaväl som den undervisning, som kan bestås de äldre, redan gifta kvinnorna. Jag tror, att litet var, som ser omkring sig, ser så många fall av okunnighet och slarv inom de fattiga familjerna med avseende på förmågan att kunna tillgodose familjernas behov i så väl det ena som det andra avseendet, att det råder intet tvivel om, att här behövs både den ena och den andra formen av undervisning.

Vad beträffar den förmodan, som lär ha uttalats i medkam-maren, att den rörelse, som här är i fråga, skulle komma i någon kollision med andra strävanden, som utgå från andra riktningar, särskilt exempelvis inom arbetarrörelsen eller Kooperationer, så ber jag få uttala som min övertygelse, att fältet är alldeles tillräckligt stort för att kunna lämna rum för både den ena och den andra sortens strävanden. I alla fallen går det ut på samma goda ändamål, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kam-marens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hem-ställt och vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Swartz vid punkten avgivna reservationen, samt förklarade sig anse den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och an-slogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 A punkten 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Swartz vid punkten avgivna reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit på följande sätt:

Ja — 42;

Nej — 22.

Punkterna 48—55.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 56.

Lades till handlingarna.

Punkten 57.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkterna 59—62.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 63.

Lades till handlingarna.

Punkterna 64—68.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 69.

Ang. resestipendier för tuberkulosläkare.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte upptaga det ordinarie reservationsanslaget för resestipendier åt läkare för studier i tuberkulossjukhusvård med oförändrat belopp, 2,000 kronor.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag anhåller blott, att punkten måtte återremitteras till utskottet. Beslut härom har fattats av andra kammaren.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten endast yrkats att densamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i punkten hemställt samt vidare på återremiss, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 70.

Lades till handlingarna.

Punkterna 71—83.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 84.

Lades till handlingarna.

Punkterna 85—88.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 89.

Lades till handlingarna.

Punkterna 90—95.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 96.

Lades till handlingarna.

Punkten 97.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för be-
redande av bostad åt landsfiskalen i Arjeplogs distrikt finge för Kungl. *Ang. bere-*
Maj:ts och kronans räkning inköpas en i statsrådsprotokollet omförmäld, *dande av bo-*
å Arjeplogs kyrkoplats belägen fastighet samt därstädes verkställas in- *stad åt lands-*
rednings- och byggnadsarbeten i huvudsaklig överensstämmelse med av *fiskalen i*
Arjeplogs
länsstyrelsen i Norrbottens län jämte skrivelse den 18 september 1920 *distrikt.*
till Kungl. Maj:t insända ritningar med däri av byggnadsstyrelsen
föreslagna ändringar, *dels ock* för ifrågasvarande ändamål på extra stat
för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 43,500 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet
till behandling förehått två likalydande motioner, väckta, den ena inom
första kammaren (nr 105) av herr J. B. Johansson och den andra inom
andra kammaren (nr 73) av D. Norman m. fl., vari hemställts, att riksdagen
med ändring av Kungl. Maj:ts förslag måtte för beredande av
bostad m. m. åt landsfiskalen i Arjeplogs distrikt på extra stat för år
1922 anvisa ett reservationsanslag av 38,100 kronor.

I förevarande punkt hade utskottet på andragna skäl hemställt, att
riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och
med bifall till herrar Johanssons och Normans m. fl. berörda motioner,

a) medgiva, att för beredande av bostad åt landsfiskalen i Arjeplogs
distrikt finge för Kungl. Maj:ts och kronans räkning inköpas en i stats-
rådsprotokollet över socialärenden den 7 januari 1921 omförmäld, å
Arjeplogs kyrkoplats belägen fastighet samt därstädes verkställas in-
rednings- och byggnadsarbeten i huvudsaklig överensstämmelse med av
länsstyrelsen i Norrbottens län jämte skrivelse den 18 september 1920
till Kungl. Maj:t insända ritningar med de inskränkningar, som av länss-
styrelsen i skrivelse den 26 oktober 1920 ifrågasatts samt med av bygg-
nadsstyrelsen föreslagna ändringar,

b) för ifrågasvarande ändamål på extra stat för år 1922 anvisa ett
reservationsanslag av 38,100 kronor.

Ang. beredande av bostad åt landsfiskalen i Arjeplogs distrikt.
(Forts.)

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag har här, herr talman, icke annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, men finner mig med anledning av vad i denna sak förekommit böra uttala, att därest inom ramen för anslaget genom annan anordning kan erhållas ett större antal rum, än genom det alternativ, som utskottet förordat, torde däremot från utskottets sida intet vara att erinra. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 98.

Lades till handlingarna.

Punkterna 99 och 100.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 101.

Lades till handlingarna.

Punkten 102.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1921 femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—11.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 12.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte såsom understöd åt Fredrika-Bremerförbundets allmänna verksamhet på tilläggsstat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag, högst, 8,000 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämde.

*Statsunder-
stöd åt Fred-
rika-Bremer-
förbundet.*

Reservation hade avgivits av herrar A. C. Lindblad, N. A. Nilsson, O. H:son Waldén, C. R. Jansson i Falun, L. J. Carlsson-Frosterud, O. Nilsson i Örebro och J. Erlansson, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen utvisade, och att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte vinna riksdagens bifall.

Herr a n d r e v i c e t a l m a n n e n: Jag delar fullkomligt utskottets betänkligheter inför detta nya anslag, och jag delar dem till den grad, att jag icke kan förmå mig att i likhet med mina utskottskamrater slutligen tillstyrka detta anslag, och när nu själva socialstyrelsen, som eljest är så rundhänt mot alla sociala föreningar och sociala strävanden, avstyrkt ifrågavarande anslag, torde det utan vidare resonemang ligga i öppen dag, att reservationen har skäl för sig. Då emellertid andra kamraren, där det stora flertalet reserveranter äro hemma, redan bifallit utskottets förslag, skall jag icke giva mig in på någon närmare argumentering eller göra något yrkande — det torde vara lönlöst, — utan endast uttala den förhoppningen, att det gamla hedervärda Fredrika-Bremerförbundet genom lämpliga åtgärder t. ex. genom en kraftig förhöjning av sin löjligt låga föreningsavgift skall kunna själv reda upp sin ekonomi, så att därigenom detta anslag blir vad utskottet avser, ett tillfälligt anslag.

Eftersom jag står antecknad såsom reservant, har jag ansett mig böra göra detta lilla uttalande.

Efter härmed slutad överläggning bifölles vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt.

Punkterna 13—15.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkten 17.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkten 19.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 20 och 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22 och 23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkterna 25—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29 och 30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

Lades till handlingarna.

Herr *Asplund* väckte en motion, nr 185, om vidtagande av åtgärder i syfte att återställa den svenska valutans guldparitet.

Motionen hänvisades till bankoutskottet.

Tillkännagavs att Kungl. Maj:t låtit genom offentliga anslag för ändamål, som i § 81 regeringsformen avsåges, i nåder bjuda och kalla riksdagens samtliga ledamöter att torsdagen den 17 innevarande månad kl. 10 f. m. infinna sig på rikssalen.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 11,03 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 17 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 9,45 f. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 24 och 27, statsutskottets utlåtande nr 33, bevillningsutskottets betänkanden nr 12—14, bankoutskottets utlåtande nr 23 samt första lagutskottets utlåtanden nr 20 och 21.

Till åtlydnad av Kungl. Maj:ts kallelse avgingo kl. 9,50 f. m. herr talmannen och kammarrens övriga ledamöter till rikssalen, i vilken även andra kammarren infann sig. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Ekeberg uppläste Kungl. Maj:ts förordnande den 14 mars 1921 för hans excellens herr statsministern von Sydow att å Kungl. Maj:ts vägnar på rikssalen meddela riksdagen Kungl. Maj:ts svar å riksdagens skrivelse den 8 mars 1921 angående av riksdagen antagen ändring i § 31 regeringsformen. Berörda svar, som var skriftligen avfattat, blev sedermera uppläst och överlämnat av hans excellens herr statsministern, varefter ceremonien å rikssalen avslutades och första kammarren enligt beslut, fattat före avtågandet från samlingsrummet, åtskildes vid utgången från rikssalen kl. 10,06 f. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 22 mars f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 1,30 e. m.

Herr statsrådet *Ekeberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 147, med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;

nr 177, med förslag till lag om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter m. m.;

nr 195, med förslag till lag om utmätningssed m. m.;

nr 203, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff;

nr 204, angående särskild ersättning av statsmedel åt röstlängdsupprättare;

nr 211, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid centralfängelserna å Långholmen och Härlanda;

nr 212, angående reglering av löneförhållanden m. m. vid fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten;

nr 216, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 5 och 8 §§ i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap;

nr 217, angående ersättning till tredje stadsfogden i Stockholm Viktor Karlson för visst av honom till statsverket inbetalt belopp;

nr 219, angående anslag för uppförande av vissa byggnader vid fångkolonien vid Singeshult;

nr 241, angående förökat anslag till statens uppfostringsanstalt å Bona m. m.;

nr 242, angående anslag för anskaffande av valkuvert m. m.;

nr 243, angående pension å allmänna indragningsstaten åt förra vaktkonstaplarna Johan Berndt Bartholdssons och Anders Johanssons efterlämnade änkor; samt

nr 293, med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande arrende av fideikommissjord.

Herr statsrådet *Beskow* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 189, med förslag till förordningar om ändrad lydelse av dels 20 § 1 och 2 mom. samt 21 § 1 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, dels ock 25 § 1 mom. i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av malt-drycker;

nr 190; med förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § 4 och 5 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker;

nr 200, angående nedläggande av rättegång om bättre rätt till krigsmanshushemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Fliselycke nr 1 i Kronobergs län;

nr 201, angående omläggning av budgetåret;

nr 236, angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel;

nr 237, angående av Svenska hjälpkommittén för krigsfångar i Sibirien begärd restitution av erlagd tull för ett parti pälsar;

nr 238, angående höjning av det under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter;

nr 239, angående anställande av en statens tryckerisakkunnig;

nr 240, med förslag till dels förordning om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, dels ock förordning om ändrad lydelse av rubriken nr 160 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor;

nr 266, angående lättnader i fråga om förtullning av för aktiebolaget svenska tobaksmonopolets räkning inkommande oarbetad tobak och tobaksmjöl;

nr 267, angående ändrad lydelse av rubrikerna nr 210 och 211 i gällande tulltaxa;

nr 268, med förslag till införande i gällande tulltaxa av vissa bestämmelser rörande förtullning från frihamn eller frilager;

nr 269, angående ny stat för kontrollstyrelsens avdelningar för kontrollen över tillverkningsavgifter samt för rusdrycksförsäljningsärenden m. m.; samt

nr 270, angående godkännande av försäljning av kronan såsom danaarv tillfallen andel i lägenheten Fjällbacka nr 90 i Kville socken av Göteborgs och Bohus län.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade

1:o) Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 205, med tillkännagivande, att bebadad framställning till riksdagen angående anslag för år 1922 till åtgärder för skifteslagsindelning i vissa delar av Kopparbergs län icke kommer att föreläggas riksdagen;

2:o) Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 199, med förslag till lag om ströängars indragande till kronan m. m.;

nr 227, angående tillfällig förhöjning under år 1921 av statsunderstödet till vissa centralkassor för jordbrukskredit;

nr 228, angående täckande av brist i meteorologiska centralanstaltens räkenskaper för år 1918;

nr 220, angående förhöjt arvode åt föreståndaren för statens re-produktionsanstalt;

nr 230, angående ersättning till domänfonden för utgifter för åter-uppbyggande av den nedbrunna föreståndarbostaden vid Ombergs skogs-skola;

nr 231, angående utbyte av mark mellan kronan och Stora Kop-parbergs Bergslags Aktiebolag;

nr 233, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplå-tande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 234, angående statsunderstöd för sillfiskeförsök vid Island;

nr 244, angående ändring i vissa delar av de beträffande tilläggs-avvittringen i Västerbottens läns lappmark gällande bestämmelser; samt

nr 245, angående anslag till bestridande av kostnader för ströångars indragande till kronan.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts skrivelser:

nr 192, med tillkännagivande, att en i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebadad framställning angående anslag för en byrå för namnären den icke kommer att föreläggas riksdagen;

nr 220, med tillkännagivande, att i statsverkspropositionen under av-delningen Utgifter för kapitalökning bebadad framställning angående an-slag för anläggning av en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater icke kommer att föreläggas riksdagen; samt

nr 258, med tillkännagivande, att i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln bebadade framställningar angående anslag för år 1922 för statsbidrag till uppförande eller inrättande av hem för kroniskt sjuka samt till driftkostnaderna vid dylika hem icke komma att föreläggas riksdagen;

dels ock Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 161, angående anslag till riksförsäkringsanstalten;

nr 164, angående viss ändring i planen för pansarbåten Sveas om-ändring till depåfartyg för undervattensbåtar m. m.;

nr 183, angående understöd å allmänna indragningsstaten åt vissa änkor efter arbetare vid Carl Gustafs stads gevärskfaktori;

nr 184, angående pension å allmänna indragningsstaten åt köks-biträdet vid flottans sjukhus i Karlskrona Agnes Eleonora Jonasson;

nr 185, angående pension å allmänna indragningsstaten för skräd-deriarbetaren A. Wallgren;

nr 187, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918;

nr 188, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen om

sjukkassor den 4 juli 1910 samt till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen om understödsföreningar den 29 juni 1912;

nr 191, med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910;

nr 193, angående anvisande av medel för inredning av bostadslägenheter för underofficerare vid Västerbottens regemente m. m.;

nr 194, angående pension å allmänna indragningsstaten åt vissa arbetare och f. d. arbetare vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori;

nr 196, angående förhöjning av vissa av statsmedel utgående livräntor;

nr 218, angående anslag för tecknande av aktier i aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält;

nr 221, angående pensionsförbättring åt f. d. musikfanjunkaren G. H. Hjort;

nr 222, angående tilläggs pension åt korpralen vid Tjusts båtsmanskompani nr 82 Törngren;

nr 223, angående pensionsförbättring åt fästningspoliskonstapeln B. K. Boman;

nr 259, angående pension åt förre sysslomannen vid Lunds hospital och asyl Johan Hugo Hjalmar Windahls änka Helena Emerentia Windahl, född Nathorst;

nr 260, angående beredande av medel för fullbordande av anläggningen av ett hospital vid Strängnäs;

nr 261, angående gäldande av en Holmö fattigvårdssamhälle åvilande skuld;

nr 278, med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik;

nr 281, angående befrielse för Göteborgs och Bohus läns landsting från skyldighet att för statens järnvägars räkning inlösa visst markområde vid Tingstad;

nr 282, med förslag till kungörelse med bestämmelser för ordinarie diplomatiska och konsulära tjänstemän i fråga om rätt till pension;

nr 286, angående anslag till befrämjande av lufttrafik;

nr 295, angående anslag till ersättning åt lappfogdar m. m.;

nr 299, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

nr 303, angående försäljning av viss Carl Gustafs stads gevärsfaktori tillhörig mark;

nr 311, angående pensionsförbättring åt förre musiksergeanten O. J. Norrman; samt

nr 317, rörande beviljandet av ett räntefritt lån till Överstyrelsen för svenska föreningen Röda korset.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Justerades protokollen för den 12 och den 15 innevarande mars.

Herr förste vice talmannen erhöll ordet och yttrade: Med stöd av § 55 riksdagsordningen och på grund av infallande helg får jag hemställa, att kammaren måtte besluta, att beträffande kungl. propositioner, som avlämnas denna dag, motionstiden måtte utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Annmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare uppskov med slutförandet av vissa undersökningsarbeten i Kiiruna-vaara och Gällivare malmberg;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av underhållet av Albrektsunds kanal m. m.;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för postexpeditören Anna Marin att övergå på den från och med den 1 juli 1920 gällande avlönings- och pensionsstat för postverket; samt

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för före extra ordinarie stationskarlen vid statens järnvägar J. G. Lundkvist från viss skadeståndsskyldighet.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 98, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris av socker ävensom en i anledning av propositionen väckt motion.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts den 17 i denna månad å rikssalen avgivna svar i anledning av en utav innevarande riksdag antagen grundlagsändring; och skulle detsamma innehåll meddelas riksdagens kanslideputerade för att iakttagas vid riksdagsbeslutets uppsättande.

Anmälades och bordlades:

andra lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ägo gränser m. m. dels ock i anledning därav väckta motioner; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om införande av en normalarbetsdag för skolarbetet m. m.;

nr 4, i anledning av väckt motion angående omorganisation av undervisningsväsendet;

nr 5, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för att i skolundervisningen barnen må erhålla förmåelse av en mänsklighet samt av betydelsen av fred och rättvisa;

nr 6, i anledning av väckt motion om beredande åt riksdagen av medinflytande vid bestämmande av huvudgrunder för den tillämnade skolreformen;

nr 7, i anledning av väckt motion om erkännande av samvetspolitikens företräde framför intressepolitiken m. m.;

nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts med begäran om prövning och utredning av frågan om Sveriges snarast möjliga utträde ur nationernas förbund;

nr 9, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för att framställningar till nationernas förbund från folk, som äro anslutna till förbundet, må avlämnas på modersmålet; och

nr 10, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för internationell utredning och överläggning i fråga om antagande av ett världsspråk m. m.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 1,51 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 22 mars e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade

1:o) Kungl. Maj:ts skrivelser:

nr 206, med tillkännagivande, att en i statsverkspropositionen un-

der Utgifter för kapitalökning bebådad framställning angående uppförande av folkskolehus i Porjus icke kommer att föreläggas riksdagen;

nr 207, med tillkännagivande, att en i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebådad framställning angående statens övertagande av egendomen Hall och uppfostringsanstalten därstädes icke kommer att föreläggas riksdagen;

nr 210, med tillkännagivande att en i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebådad framställning angående fortsatt utbyggnad av tekniska högskolan icke kommer att föreläggas riksdagen; samt

nr 251, med tillkännagivande, att en i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebådad framställning angående beredande av nya lokaler för farmaceutiska institutet icke kommer att föreläggas riksdagen;

2:o) Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 156, angående pension å allmänna indragningsstaten åt skräderiarbetaren A. R. Jonsson;

nr 197, angående omorganisation av handelsgymnasierna;

nr 198, angående resestipendier åt rektorer och lärare vid statliga och statsunderstödda handelsgymnasier samt med dem jämförliga läroanstalter;

nr 208, angående ytterligare anslag för uppehållande av verksamheten under år 1921 vid statens småskoleseminarium i Hagaström;

nr 209, angående anslag till en katalog över naturvetenskaplig litteratur m. m.;

nr 224, angående understöd till arbetarnas bildningsförbund för organisationskostnader;

nr 225, angående anslag till tekniska skolan i Stockholm;

nr 226, angående skolplikt beträffande undervisning i slöjd;

nr 235, angående avstående av kronans anspråk på äganderätt till vissa delar av de så kallade Skanörs store vång och Skanörs knä — eller norre vång samt Falsterbo vång;

nr 246, med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering;

nr 247, angående stat för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte m. m.;

nr 248, angående tilläggspension åt föreståndarinnan för den med drottning Sofias stiftelse förenade vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte fru Elisabeth Anrep-Nordin;

nr 249, angående inredning och möblering av de nya byggnaderna för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte;

nr 250, angående anslag till uppehållande av en spädbarnsavdelning vid allmänna barnbördshuset;

nr 252, angående komplettering av naturvetenskaplig undervisningsmateriel och inredning av lokaler för den naturvetenskapliga undervisningen vid folkskoleseminariet i Uppsala;

nr 253, angående hyresersättning åt rektor vid statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm;

nr 254, med förslag till lag om orgelverk i kyrka eller för allmän gudstjänst invigt kapell;

nr 255, med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1921—1922 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster;

nr 256, med förslag till lag om skyldighet för landstingsområde och stad, som ej i landsting deltagar, att bidraga till kostnaden för vård av blinda med komplicerat lyte;

nr 257, angående resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer;

nr 262, angående anslag till förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m.;

nr 263, angående ersättning till postverket för dess bestyr med pensionsutbetalningar;

nr 264, angående reglering av löneförhållandena vid statens tvångsarbetsanstalter;

nr 265, angående anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens tvångsarbetsanstalter;

nr 271, angående understöd åt lappmannen Johannes (Johan) Olofsson Turi;

nr 272, angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal;

nr 273, angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren;

nr 274, angående rätt för vissa förutvarande lärarinnor vid enskilda läroanstalter att komma i åtnjutande av tilläggspension;

nr 275, angående familjepensionering för chefen för skolöverstyrelsens statistiska avdelning;

nr 276, med förslag till kungörelse med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension m. m.;

nr 277, med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 279, angående anslag till driftkostnader för en statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister samt om anordnande av en dylik anstalt å Ventholms kungsgård;

nr 280, angående inrättande av två statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa;

nr 283, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 284, med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 4, 6, 7, 13, 30 och 33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels och lag om ändrad lydelse av 1, 3 och 4 §§ i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913;

nr 285, angående anslag för bestridande av den på staten belöpande

kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring m. m.;

nr 287, angående ny stat för riksarkivet m. m.;

nr 288, angående tillfällig pensionsreglering för vissa lärarinnor vid privatläroverk m. m.;

nr 289, angående tackande av brist i räkenskaperna för åkerbrukskolonien Hall;

nr 290, angående lönereglering för en hos skolöverstyrelsen för C. H. Nilsson inrättad personlig tjänst;

nr 291, angående tilläggs pension åt läroverksadjunkten A. Hesslén;

nr 292, angående rätt för Kungl. Maj:t att i vissa fall bevilja statsbidrag till kommunala och enskilda undervisningsanstalter, till vilka statsbidrag utgår under åttonde huvudtiteln;

nr 294, angående ny stat för kammarkollegium m. m.;

nr 296, angående anslag för provisoriska åtgärder beträffande sjukvården inom rikets ödemarksområden m. m.;

nr 297, med förslag till viss ändring i den för landshövdingarna gällande avlöningsstaten;

nr 298, angående förhöjt statsbidrag till vissa alkoholistanstalter;

nr 300, angående bestridande av dels ökade kostnader för färdigställandet av pansarbåtarna Gustaf V och Drottning Victoria dels ock utgifter för vissa för anställandet av försök med eldledningsinstrument erforderliga anskaffningar m. m.;

nr 301, angående pensionsförbättring åt verkmästarna E. E. Westerberg och P. Håkansson;

nr 302, angående den framtida användningen av Västmanlands regementes knektelegomedelskassa;

nr 304, angående pensionering av två f. d. befattningshavare i marinens reserv;

nr 305, angående gottgörelse för tjänstehästar till chefen för försvarsdepartementet;

nr 306, angående pensionsförbättring åt vissa verkmästare vid flottans varv i Karlskrona;

nr 307, angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre skrädderiarbetaren J. A. Jonsson;

nr 308, angående understöd å allmänna indragningsstaten åt avlidne värnpliktige nr M 24 212/1918 Erlandssons fader, portvakten S. Erlandsson;

nr 309, angående pensionsförbättring å allmänna indragningsstaten åt f. d. underlöjtnanten S. G. Lindeqvist;

nr 310, angående anvisande av anslag för uppförande av ett bostadshus i staden Sollefteå för militär personal;

nr 312, angående pension å allmänna indragningsstaten åt ritaren J. O. Allard;

nr 313, angående tilläggs pension å allmänna indragningsstaten åt daglönaren vid flottans varv i Stockholm C. D. R. Humble;

nr 314, angående pension å allmänna indragningsstaten åt vissa vid ammunitionsfabriken å Marieberg anställda eller förut anställda personer;

nr 315, angående överlåtande till sjöförsvaret av centralfängelset i Karlskrona m. m.;

nr 316, angående anslag för täckande av under år 1920 uppkomna brister å vissa ordinarie reservationsanslag under fjärde huvudtiteln;

nr 318, angående anvisande av medel för anskaffande av en motorpatrullbåt för tullbevakningen i Göteborg;

nr 319, angående anslag till rese- och traktamentspenningar m. m.;

nr 320, angående anvisande av medel till hjälpverksamhet bland förut i Ryssland bosatta svenska undersåtar, vilka genom världskriget kommit i nödläge;

nr 321, angående överlåtelse till Eskilstuna stad av ett kronan tillhörigt markområde;

nr 322, angående fullföljandet av arbetena å vissa befästningsanläggningar;

nr 323, angående uppförande av en bostadslägenhet för en för- rådsvaktmästare och en eldare vid Kronobergs regemente;

nr 324, angående rätt för förvaltaren O. Swenson att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; samt

nr 325, angående rätt för vissa beställningshavare vid mariningenjörkåren att tillgodoräkna sig föregående tjänstetid för erhållande av ålderstillägg.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 99, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen dels ock i proposition nr 2 om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställningar om kapitalökning för statens domäners fond.

Anmälades och bordlades kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om hänvändelse till regeringen i syfte att statsmakten må söka att genom samvetspolitik och verklig kristendom bringa lidandet erforderlig hjälp;

nr 12, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder i syfte att grundsatserna om nationaliteternas rätt må antagas till internationell lag; och

nr 13, i anledning av väckt motion angående tryckning i svensk översättning av det gamla Asiens samt den europeiska antikens vishetsförfunnare, filosofers och humanistiska statsmäns viktigaste skrifter.

Föredrogos var för sig de vid förmiddagssammanträdet avlämnade kungl. propositionerna, och blev därvid propositionen nr 196 på begäran bordlagd, varemot de övriga nu hänvisades till följande utskott:

nr 147 och 299 till konstitutionsutskottet;

nr 161, 164, 193, 201, 204, 211, 212, 217—219, 237—239, 241, 242, 260, 261, 269, 281, 295 och 317 till statsutskottet;

nr 177, 187, 188, 191, 195, 199, 203, 216, 244, 278 och 293 till behandling av lagutskott;

nr 183—185, 194, 221—223, 243, 259, 282 och 311 till bankoutskottet;

nr 189, 190, 240 och 266—268 till bevillningsutskottet;

nr 200, 227—231, 233, 234, 245, 270 och 303 till jordbruksutskottet;

nr 236 i vad den angick pensions- och indragningsstaterna till bankoutskottet, såvitt propositionen rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet; samt

nr 286, såvitt den avsåg anslag under nionde huvudtiteln, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts under förmiddagssammanträdet avlämnade skrivelser nr 192, 205, 220 och 258 samt de vid eftermiddagssammanträdet början avlämnade kungl. skrivelserna nr 206, 207, 210 och 251 beslöts att dessa skrivelser skulle överlämnas, nr 205 till jordbruksutskottet samt de övriga till statsutskottet.

Vid föredragning av de denna afton avlämnade kungl. propositionerna blev propositionen nr 246 på begäran bordlagd, men hänvisades de övriga, nr 156, 248, 271, 274—277, 288, 290, 291, 297, 301, 304, 306—309 samt 312—314 till bankoutskottet, nr 197, 198, 208, 209, 224, 225, 247, 249, 250, 252, 253, 255, 257, 262—265, 272, 273, 279, 280, 285, 287, 289, 292, 294, 296, 298, 300, 302, 305, 310, 315, 316, 318, 320 och 322—325 till statsutskottet, nr 226, 254, 256, 283 och 284 till behandling av lagutskott, nr 235 och 321 till jordbruksutskottet samt nr 319, såvitt den avsåg anslag under nionde huvudtiteln, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter sammanträdet avslutades kl. 8,58 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.